

ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ Κ
ΛΑΥΡΙΩΤ
ΑΥΣΘΗ ΔΡΩ.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

1878

[ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6. — ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8.

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφείον τῆς Ἑστίας, Ὁδὸς Σταδίου, 6

1878

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Έκτος

Συνδρομή έτησια: Έν Ελλάδι φρ. 10, εν τη Αλλοδαπή φρ. 20.—Αι συνδρομαί άρχονται από 1 Ιανουαρίου εκάστου έτους, και είνε έτήσια.—Γραφείον της Διοικήσεως: Όδός Σταδίου, 4.

30 Ιουλίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΚΟΥΡΑ

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Δημητρικόν ανέγνωμα του καθηγητού κ. Φράγκ.

Σήμερον, κύριοι, έρχομαι ίνα διαπραγματευθώ αντικείμενον σπουδαιότατον, αντικείμενον διαφέρον εις πάσαν ηλικίαν, εις πάσαν κοινωνικήν τάξιν και εις πάσαν εθνικότητα ανεξαιρέτως, αντικείμενον εκπληρόζον από του βάθους της ανθρωπίνης φύσεως, εξακριβούν τους πρώτους και άπαραιτήτους της ημετέρας υπάρξεως όρους και αποτελούν τας εδραϊκας βάσεις της τάξεως της κοινωνικής. Μέλλω να λαλήσω περί Οικογενείας, ής αυτό μόνον τδ όνομα τδ άγιον και ιερδν αναμνησκει τους σπουδαιους των ανθρωπων παν ό,τι θέλγει και καλλύνει και υπερσίδει και περιθάλλει τδν ημετέρον βίον, από του γλυκυτάτου μειδιάριατος, μεθ' ού ή μήτηρ αποδέχεται τήν πρώτην ήμδν κραυγήν, και δι' ού άνατέλλει επί της ημετέρας κοιτίδος ή φαινή ακτις της του Θεου αγαθότητος μέχρι των λαθραίων δακρύων τά όποια βλέπομεν καταλειθόμενα επί της κλίνης του νεκρού,—άπό των άγνδν και άγιων εκστάσεων μιας συζυγικής αγάπης, εύλογηθείσης υπό της θρησκείας και προστατευόμενης υπό της κοινωνίας, μέχρι των δεινδν συγκινήσεων των συνοδευουσδν τήν εξέσκησιν του πατρικού αξιώματος. Η οικογένεια δέν είναι μόνον άπλη γρηγοράς υλικής ευημερίας, άβρόφρονος παραμυθίας και παρακλήσεως, άλλ' έχει λύπας και μερίμνας τοσοούτω δριμυτέρας, καθ' όσον αύται εισδδουσιν εις τά της καρδίας ενδόμυχα και άμα Οιγοῦσαι της ψυχής ήμδν τήν συνεπαίρουσιν όλην, αποδενκνύουσαι αύτην έρμαιον της ακαθάρτου όρμής των. Τοιαύτα όμως υπάρχει του ανθρώπου ή φύσις' ούδεις δύναιται άγαπή χωρίς να πάσχη. Ο καυχόμενος ότι ούδέποτε έπαθεν, όμολογει ότι ούδέποτε ήγάπησεν' ό ούδέποτε αγαπήσας, ούδέποτε και έζησεν.

Υπάρχουσι λύπαι επί ταις όποιαις ό φρόνιμος άνθρωπος σεμνύνεται πολλῶ μάλλον ή επί ταις μεγίσταις των παρά της τύχης δανειζομένων αύτῶ αγαθδν, και τας όποιαις εικότως προτιμᾷ άντί των απολαύσεων της υπερφιλαυτίας και των άνέσεων της ακηδίας.

Όπου δέν υπάρχει οικογένεια, λ.χ. παρά ταις άγροίαις, ή όπου υπάρχει οικογένεια άτελής, ως παρά ταις βαρβαρίαις Άραβι, Γούρκοις, Ινδοίς και Σίναις, εκεί αδύνατον είναι να εθροδισι τά ευγενέστατα αισθήματα και ελατήρια της ψυχής' εκεί ούδέν άλλο παρατηρείται ή καταπίεσις, δουλεία, ήθη βάνουσα και ανελεύθερα και τρόποι θηριώδεις. Τδ άσθενές φύλον καταδικάζεται εις τας χειρίστας των έργασιδν' αι γυναίκες άγγαρεύονται να βαστάζουσι τά βαρύτατα των φορτίων, να πλανώνται εις τά δάση, όπως κόψωσιν ή συλλέξωσι ξύλα, και να άλλήθωσι τδν σίτον, εν ό οι άνδρες, όπόταν μη εξέρχονται εις θήραν ή εις πόλεμον, κατατρίβουσι τδν χρόνον εν άδρανεία. Τής χειρωναξικής ταύτης έξαιρουνται μόνον αι γυναίκες, αι άγγελήδδν συγκλειόμεναι εν ταις μεγάροις των πλουσιδν ίνα έπαρκώσιν εις τας όρέξεις της φιληθονίας των. Τά πλάσματα ταύτα είναι αξιώτερα οικτου παρά τά άλλα, επειδή περιέρχονται εις χειρόνα εξαχρείωσιν και άτιμίαν. Ο άνθρωπος ούδέποτε αποβάλλει τήν ήθικην αξίαν του περισσότερον ή όσάκις δουλεύει εις τας ήδδνάς των όμοίων του. Τά τέκνα πάσχουσιν ένίοτε πλείονας κακώσεις ή αι γυναίκες, έγκαταλείπονται μόνα ή παραδίδονται εις τας φροντίδας των δούλων' είναι δέ και αύτά δούλα της άγρωχίας και της πλεονεξίας των πατέρων των, οτινεις έχουσι τδ δικαίωμα να τά εκθώσιν άμα γεννηθέντα ή να τά πωλήσωσιν άντι εύτελοῦς τιμής. Έξαιρουμένου του Θεου του Μωάμεθ, όστις είναι άπλη άνάμνησις του Θεου της Παλαιας και Νέας Διαθήκης, ή Θεότης παρίσταται υπό των περι όν δ λόγος άγρίων λαδν ως τέρας ανθρωποδδρον, ως στυγερόν και ακάθαρτον ειδωλον έχον χιλιάδας χειρών και μυριάδας δδόντων, ως εικδν υλικής δυνάμεως άνευ διανοίας, ως πρότυπον δεσποτικής αυθαιρεσίας, μη αναγνωρίζουσης μήτε κανόνας, μήτε νόμους, μήτε ισότητα.

Όύτως έχουσιν αι χώραι εν ταις όποιαις δέν υπάρχει εισέτι ή οικογένεια. Όπόταν τούναντιον

ἡ οἰκογένεια συσταθῆ ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν αὐτῆς βάσεων, φέρει μεθ' ἑαυτῆς οὐ μόνον τὰ ὑψηλὰ αἰσθημάτων καὶ τὰ ἀγνά ἤθη, τὴν τρυφεράν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλάβειαν, ἐφ' ὧν ἐρεῖδεται ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ εὐημερία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ ἀπάσας τὰς ἀστυκὰς, ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρετὰς. Ἡ οἰκογένεια ὁμοιάζει πρὸς ἐστίαν, ἣς ἡ θερμότης καὶ ἡ λαμπρῶν διαχέεται βλασηδῶν εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τοῦ διαστήματος. Κατὰ τὸ πρότυπον τῆς οἰκογενείας διαπλάσσονται αἱ κοινωνίαι· κατὰ τὸ πρότυπον αὐτῆς ἐπεκτείνονται, ἀξιώνονται καὶ καθαίρονται. Αἱ τοιαῦται κοινωνίαι ἀποτελοῦσιν εὐρύτεραν τινα οἰκογένειαν, πρὸς ἣν ἡμεῖς ἀποδίδομεν τὸ γλυκύτατον ὄνομα τῆς πατρίδος. Οὕτω δὲ οἱ ἡμέτεροι συμπολίται γίνονται ἡμέτεροι ἀδελφοί, ἐπειδὴ, μεθ' ἡμῶν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συναναστραφέντες, ἐδιδάχθησαν νὰ πείθωνται εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους, νὰ περιθάλπῃσι τὰς αὐτὰς παραδόσεις καὶ τὰς αὐτὰς ἀναμνήσεις, νὰ ἀποτελῶσι τὰ αὐτὰ καθήκοντα καὶ νὰ ἀπολαύσῃσι τῶν αὐτῶν δικαίων. Ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εὐρύνεται ὁ κύκλος διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταυτότητος τῶν εὐγενῶν κλίσεων καὶ διὰ τοῦ θεληγῆτρου τῶν αὐτῶν ὀνομάτων. Ὁ Θεὸς φαίνεται ἡμῖν ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπομένως ὡς ὁ κοινὸς τῶν ἀνθρώπων πατὴρ ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν οἰκοῦμεν, φαίνεται ἡμῖν ὡς τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπότητος κληροδότημα. Ἀνηκόντες λοιπὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, ἀναγνωρίζοντες ἕνα μόνον καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα, ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν καθολικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀδελφότητα. Τοιοῦτον τρόπον αἱ ὑψηλότερα τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀλήθειαι ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἱερᾶς ψυχῆς καὶ ἐκ τῆς εὐγενοῦς ἐστίας τῆς οἰκογενείας. Μὴ πιστεύετε λοιπὸν εἰς τοὺς βλασημοῦντας καὶ λέγοντας ὅτι ἡ τῆς οἰκογενείας ἀγάπη παρεβάλλει προσκόμματα εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἢ ὅτι εἶναι ἀπλοῦς τύπος φαύλης ὑπερφιλανθείας, ἐμποδίζούσης τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἀγάπης. Τὰς ἀντιρροῖαι; ταύτας, αἵτινες καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν ὑπὸ τὸ ψευδὲς ὄνομα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου ἐπαναλαμβάνονται κατὰ κόρον, ἀνεσκεύασε παλαιὸς τις ἐνάρετος συγγραφεὺς λέγων· «Ἵμεῖς ἀπαιτεῖτε νὰ γείνω ἀδελφὸς ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ μὴ ἀναγνωρίσω ἄλλην οἰκογένειαν ἢ τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ μὴ θεωρήσω ἄλλην πατρίδα ἢ τὴν γῆν ὅλην· ἐγὼ ὅμως προτιμῶ νὰ ἦμαι συγγενὴς τοῦ δεινός ἢ δαινός μελλόν ἢ ἀδελφὸς ὅλου τοῦ κόσμου.» Βαθυτάτη εἶναι ἡ ἔννοια τῶν ἐμβριθῶν τούτων λόγων. Γῶ ὄντι, τί σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ ἐφαρμοζόμενον εἰς ἅπαντας; τοὺς ἡμετέρους συμπολίτας καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καθόλου, τί ση-

μαίνει τὸ τῆς μητρὸς ὄνομα εἰς τὴν πατρίδα ἀποδιδόμενον, ἐὰν αἱ δύο αὐταὶ γλυκύταται προσαγορεύσεις μὴ ἀναλογῶσιν εἰς τὰς πρώτας τῆς νηπιότητος ἡμῶν ἀναμνήσεις, εἰς τοὺς πρώτους τῆς ἡμετέρας καρδίας παλμούς, εἰς τὰς προσφιλεστάτας καὶ ἀνεξίτηλους εἰκόνας, αἵτινες παριστῶσιν ἡμῖν ὅλας τὰς εὐφροσύνας καὶ ὅλας τὰς ἀλγηδῶνας τῆς οἰκογενείας; Ὅπως ἀγαπήσωμεν ὡς μητέρα τὴν πατρίδα πρέπει νὰ ἔχωμεν ἄλλην μητέρα, ἢν πρότερον ἔγνωμεν καὶ ἠγαπήσαμεν. Ὅπως ἀγαπήσωμεν ὡς ἀδελφόν συμπαῖντας τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει πρότερον νὰ αἰσθανθῶμεν ἀληθῶς τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς γαλοχησίας καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις κόλοις βαστασάσης ἡμᾶς μητρὸς. Ὁ μὲν Θεὸς ἡ ἐξηλείφεται ἀπὸ τῆς ἡμετέρας καρδίας καὶ ἡ ἀπέβλεπε τὸν μόνον τίτλον δι' οὗ γίνεται προσίτης εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ διανοίαν, ἡμεῖς δὲ ἡμιστά ἡ ἡδυνάμεθα νὰ τὸν προσαγορεύσωμεν πατέρα καὶ νὰ τὸν ὀμολογήσωμεν ὡς τὸν κοινὸν ἐν οὐρανῶν ἀπάντων τῶν πλασματῶν κηδεμόνα καὶ συντηρητὴν, ἐὰν καταδικάζομεθα νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν πρότερον ἐκεῖνον ὅστις ὑπάρχει ἐνταῦθα ἡ ἐπίγειος αὐτοῦ εἰκόνα.

Ἡ οἰκογένεια ἀποβαίνει ἀναγκαιοτάτη εἰς τὴν ὕλικὴν ἡμῶν εὐημερίαν, εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν ὑπαρξίν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἡμετέρων θρησκευτικῶν αἰσθημάτων.

Ἐν πρώτοις παρατηρητέον, ὅτι ἡ εὐημερία δὲν συνίσταται εἰς τὰς ἐκ τοῦ παραχρησῆμα ἡδονὰς ἢ εἰς τὰς ταραχῶδεις ἀπολαύσεις αἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τὸν κόπον, τὴν ἀθυμίαν, τὸν κόρον καὶ τὴν βδελυγμίαν. Ἡ εὐημερία δὲν συνίσταται εἰς τὰ ὕλικὰ πλοῦτη· ἐνδέχεται νὰ ἦναι τις πλούσιος καὶ νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τὴν τύχην του· καὶ τ' ἀνάπαλιν δυνατὸν νὰ στέργη τις τὴν τύχην του καὶ περὶ ὧν ἄπορος. Ὁ πλοῦτος, χορηγῶν ἡμῖν τὰ περισσά, πολλὰκις ἀφαιρῆται ἡμῖν τὰ ἀναγκαῖα, τὴν ἀνεσιν δηλαδὴ τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς· δύναται δὲ καὶ νὰ ἀναφλέξῃ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἄσβεστον φιλοδοξίαν. Τί εἶναι λοιπὸν εὐημερία; «ἡ ἀπουσία τῆς ἀνίας καὶ τῆς μερίμνης, ἡ στοργὴ τῶν παρόντων καὶ ἡ ἀσφάλεια περὶ τῶν μελλόντων, στοργὴ μετριόφρων καὶ ἀνάλογος εἰς τὴν τύχην, τὴν κατάστασιν καὶ τὰ ἔθιμα ἡμῶν. Ἐνὶ λόγῳ ἡ εὐημερία εἶναι αὐτὴ ἡ ψυχὴ, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πάσης δουλείας τῶν ἀναγκῶν!» Τίς δὲ ὁ παρέχων ἡμῖν τὸ πλοῦτιμον τοῦτο κτήμα; ἡ ἐργασία, ἡ τάξις, ἡ πρόνοια! Ὅποτεν διὰ τὴν τὸν μόνον, εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταλειμμένος, κρημὸς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄμοιρος οἰκογενειακῶν δεσμῶν, κινδυνεύει νὰ εἴπῃ κατ' ἑαυτὸν· «Τί μέλει μοι περὶ τῶν κόπων οὗ; ἄλλοι θέλουσι νὰ ἐπιβάλλωσιν ἐπὶ ἐμέ; Τίνοι χάριν πρέπει νὰ ἀνθιστώμαι εἰς τὰς ζωηροτάτας τῶν κλίσεων καὶ τῶν διαθέ-

σεῶν μου; Πρὸς τί ἡ βραδεία καὶ πολύπονος «πειθὴ ἢ μέλλουσα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον μου; Τίς βεβαίωσέ με ὅτι θὰ ζήσω ἕως τῆς ἐπαύριον ἢ ὅτι δὲν θὰ ἐπέλθῃ ξένος τις ἵνα καταβροχθίσῃ τοὺς καρπούς τῶν ἰδρώτων μου καὶ τῶν στερήσεών μου;» Ταῦτα ἀναλογιζόμεθα ζῶντες κατ' ἑαυτοὺς καὶ τότε παραδιδόμεθα εἰς τὴν παραυτίκα ἡδονὴν ἀφροντιστοῦντες περὶ τοῦ μέλλοντος. Πάντη δ' ἄλλως φρονοῦμεν ὅποτεν βλέπωμεν παρακαθημένην ἡμῖν προσφιλεῖ καὶ σεμνὴν σύζυγον, μηδενὸς κόπου φειδομένην ὅπως πολλαπλασιάσῃ τὰς εὐφροσύνας καὶ ἐλαττώσῃ τὰς λύπας ἡμῶν, ὅποτεν βλέπωμεν ὀλίγον ἀπαιτήτω λευκανθίσαντα τοὺς κροτάφους γέροντα καὶ πολὺν γράϊον, πρὸς οὗ ἐφελίωμεν τὴν ὑπαρξίν, καὶ ὅτινες δὲν θὰ ἡδύναντο νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῷ βίῳ ἐὰν ἔμενον ἐρημίαι ἕνεκα τῆς ἡμῶν σκληρότητος ὅποτεν τελευταῖον στρέφοντες ἀλλὰχίσε τὸ βλέμμα παρατηροῦμεν κοιτίδα, ἐν ἣ ἀναπαύονται τὰ προσφιλέστατα ἡμῖν ἀντικείμενα καὶ αἱ γλυκύταται ἡμῶν ἐλπίδες. Τίς ποτε, τοιαῦτα θεωρῶντος, θὰ ἐτόλμα νὰ εἴπῃ «δὲν εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς ἐπαύριον, καὶ διὰ τοῦτο θέλω ν' ἀπολαύσω τοῦ παρόντος;» Τότε δὲ συναισθανόμεθα νέαν χυμὴν κυκλοφοροῦντα εἰς τὰς φλέβας, εἰς τοὺς μύους καὶ εἰς τὸ αἷμα ἡμῶν· τότε ἡ ἐργασία ἀποβαίνει ἡμῖν οὐ μόνον καθήκον, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, οὐ μόνον ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ ἡδονή· τότε λησμονοῦντες τὸν κάματον ὑπολαμβάνομεν τὴν πέρα τοῦ χρεϊώδους ἀμοιβῆν τῆς ἐργασίας ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ἢν πρέπει νὰ τηρήσωμεν ἄθικτον. Τότε ἡ οἰκογένεια καθίσταται ἡμᾶς; εὐγενεστέρους ἐνώπιον τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν ἡμῶν καὶ ὀφελιμωτέρους πρὸς τοὺς ἄλλους. Διπλασιάζουσα τὰς δυνάμεις παροξύνει τὴν φιλεργίαν καὶ ἐπιστᾶ τὴν ἡμετέραν διάνοιαν εἰς τε τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Παγιοῦσα δὲ τελευταῖον τὴν προσωπικὴν ἡμῶν εὐημερίαν, τὰ μέγιστα συμβάλλεται καὶ εἰς τὴν εὐημερίαν ὅλης τῆς κοινωνίας.

Περιωρισθὴν ἄχρι τοῦδε νὰ καταδείξω τὰ ἀποτελέσματα τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ τὴν συστήσω ἡμῖν διὰ τῶν εὐεργετημάτων τῆς. Καιρὸς εἶναι ἤδη νὰ φανερώσω τί ἐστὶν οἰκογένεια αὐτὴ κατ' ἑαυτήν, ἐπὶ τίσιν ὁριστοῦνται νὰ ὑπάρξῃ, καὶ τίνας αἱ ἀρχαὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν ἑδραίαν αὐτῆς βάσιν.

Ἡ οἰκογένεια, ὡς αἰεὶ ὑπάρχει πλήρης, συνίσταται ἐκ τριῶν κοινωνιῶν, ἀδιασπαστῶν μὲν ἀπ' ἀλλήλων, πάνου δὲ εὐδικαίριτων· πρώτη τούτων νομιζέται ἡ συζυγικὴ κοινωνία, ἡ μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος· δευτέρα ἡ μεταξὺ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων· τρίτη ἡ τῶν τέκνων πρὸς ἀλλήλα. Ἐκάστη τῶν κοινωνιῶν τούτων ἐπιγέει ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ὑπαρξίν μυρίας εἰδικὰς χάριτας καὶ ἀνοίγει πηγὴν ἀνεξάντητον ἰσχύος, θάρρους καὶ παρρησίας ἐν ταῖς ἀ-

τυχίαις. Ἄλλ' ἐπὶ τίνι ἔρω; ἐπὶ τῷ ἔρω ὅτι θὰ ἐπιτελέσωμεν ὅσα αὐτὴ ἐπιβάλλει ἡμῖν καθήκοντα, θὰ κατανοήσωμεν τὸν ὕψιστον αὐτῆς σκοπὸν, δὲν θὰ φεισθῶμεν κόπων πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ, θὰ προσενέγκωμεν οὐσίαν καὶ δλοκαύτωμα τὰ πάθη τῆς ὑπερηφανείας καὶ περιφιλανθείας καὶ θὰ ἀφιερῶμεν εἰς αὐτὴν μετ' ἀκραιφνοῦς αὐταπαρνήσεως.

Ὁ γάμος, καὶ εἰ μὴδὲν ἄλλο ἦν ἢ ἀπλοῦν μέσον, δι' οὗ ἀναγνωρίζουσιν οἱ μὲν γονεῖς τὰ ἴδια τέκνα, τὰ δὲ τέκνα τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς, θὰ ἐφαίνετο πράγμα ἱερὸν ἕμα καὶ γενναῖον καὶ ἄξιον τοῦ σεβασμοῦ ἡμῶν, ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπος οὐδὲν κέκτηται δικαίωμα νὰ διὰ τὴν τὸν βίον ὡς τὸ στρωθίον τὸ καταλείπον τὰ ὡὰ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ ὕστερον ἀπολλύμενον ἐν ταῖς ἀπεράντοις ἐρήμοις. Ἐχομεν τὴν ἀξίωσιν ὅτι εἴμεθα ἐντα ἀνώτερα τῶν ζώων· τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα, ἕμα κυφορηθέντα, προσδέονται μείζονος θεραπείας καὶ περιθάλψεως. Περιπλέον, ὡς ἐρρήθη καὶ ἀνωτέρω, ἡ τοῦ ἀνθρώπου καρδία σκληροῦνεται καὶ ἐξελίγεται ἄμοιρος ὅλων τῶν εὐγενῶν παθῶν, ἐὰν μὴ δοκιμάσῃ ἐν μὲν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τὴν υἱικὴν ἀγάπην, ἐν δὲ τῇ ἀνδρικῇ τὴν ἀγάπην τὴν πατρικὴν. Ὁ γάμος ὅμως εἶναι οὐχὶ ἀπλοῦν μέσον, ἀλλὰ σκοπὸς· εἶναι αὐτάρκης· ἀπαιτεῖ ὅλον τὸν σεβασμὸν ἡμῶν καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀρογωνιαῖος λίθος τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὡς ἀπαραίτητον θεμέλιον καὶ ἀπαραβίαστον ἐγγύγιον αὐτῆς τῆς οἰκογενείας.

Τῶ ὄντι τίς ὁ ὄρισμός αὐτοῦ; Ὁ γάμος ὁ ὡν τοιοῦτος ὅσος ὀφείλει νὰ ἦναι, οἷος ὑπάρχει πραγματικῶς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ διανοίᾳ καὶ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου καρδία ἐν ὅλαις ταῖς εἰς τοῦ βίου περιστάσεσιν, εἶναι «ἡ ἀδιάλυτος ἐνωσις καὶ συγχώνεσις τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ καθήκοντος»· εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ καθήκοντος ἡγιασμένη καὶ κεκαθαυμένη ἀγάπη, εἶναι τὸ καθήκον τὸ παρὰ τῆς ἀγάπης ἐξωπλισμένον καὶ πεπρωκισμένον δι' ὅλων τῶν χαρίτων. Μεταξὺ ἀγάπης καὶ γάμου δὲν ὑπάρχει οὐδεμία διαφορά ἢ ἀντιπάθεια διχθέσεων. Ἄδικον ἔγουςιν οἱ τοῦτο ἰσχυρίζόμενοι ἀσματογράφοι, οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ καὶ οἱ γελοιοποιοὶ ἐν ταῖς συνήθεσι συναναστροφῆς. Ὁ γάμος δὲν εἶναι τὸ τέλος τῆς ἀγάπης, ἀλλ' ἡ κοινὴ αὐτῆς. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου δὲν ἀναδιφῶ τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἐμπειρῶν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀποτείνωμαι εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀσφροσύνην τῶν ἀκρατῶν μου.

Ἄθωα παρθένος γοητεύει ἡμᾶς διὰ τῆς νεότητος, τῆς ἀγνότητος καὶ τῶν χαρίτων τῆς ἡ αὐστηρὰ ἠθικὴ καὶ τὰ ἔξοχα προτερήματά τῆς ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν σεβας ἢ ἀγαθότης καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς τὴν παριστάνουσιν ἡμῖν σύντροφον ἀξιογάπητον ἕμα καὶ ἀφιερῶμένην. Τί ἔμπο-

ρεΐτε να απαιτήσετε παρ' αὐτῆς; τίνα προσφορὰν δύνασθε να ποιήσετε αὐτῆ; Μίαν μόνην μετ' αὐτῆς; να διέλθητε ἅλον τὸν βίον, να τὴν προστατεύετε, να τὴν ὑπερασπίζεσθε, να τὴν διασώζετε ἀφ' ὧσων ἐμπορεῖτε κινδύνων, ὑπισχνόμενοι αὐτῆ ὡς ἀμοιβὴν τῆς νεότητος καὶ τῆς ἀφιερώσεώς της τὸ ἐπαξίως τιμώμενον γῆρας μιᾶς τιμιωτάτης συζύγου, ἐπὶ τῆ ὁποίᾳ θὰ σεμνυνεσθε ἡμεῖς ὡσπερ καὶ αὐτὴ θὰ ἐγκαυχᾶται ἐν ἡμῖν. Πρὸς τοῦτο δεύετε να τὴν νυμφευθῆτε. Ὁ γάμος λοιπὸν εἶναι τὸ μόνον εἶδος, ὃ μόνος τόπος ἐν προσλαμβάνει ἡ ἀγάπη, ὁπότεν ἀληθῶς διατρέφωμεν ἐλικρινῆ ἀγάπην πρὸς γυναῖκα παρ' ἡμῶν τιμωμένην· ἐπειδὴ γυνὴ τὴν ὁποίαν τιμῶμεν εἶναι γυνὴ πρὸς ἣν διμολογοῦμεν ἡμεῖς ὅτι ἔχομεν καθήκοντα να ἐπιτελέσωμεν, πρὸς ἣν θέλομεν ν' ἀφιερῶσωμεν τὴν ἡμετέραν ὑπαρξίν, καὶ παρ' ἧς προσδοκῶμεν εὐλόγως τὴν αὐτὴν θυσίαν. Πᾶσα ἄλλη ἰδέα ἢ ἐρμηνεία εἶναι ὑβρις καὶ προσκειμένη ἀπόφασις περὶ ἐγκαταλείψεως. Οὐδεὶς ἡμῶς οὐδέποτε οὔτε ὑβρίζει οὔτε ἐγκαταλιμπάνει γυναῖκα ἢν ἀγαπᾶ, σέβει καὶ τιμᾶ. Ὁ γάμος δὲν εἶναι, καθάπερ κηρύττουσιν οἱ σοφισταί, θεσμὸς ἀυθαίρετος, καθιερωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μόνον χάριν τῆς κοινωνίας, ἀλλ' εἶναι αὐτὸς τῆς φύσεως ὁ νόμος, ἡ μόνη δυνατὴ ἔκφρασις τῆς οὐρανόθεν ἀγάπης, τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τῇ τιμιωτάτῃ καρδίᾳ ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς.

Κατὰ δυστυχίαν ἡμῶς ὁ μεταξὺ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγάπης πόλεμος δὲν ἀναφαίνεται μόνον ἐν τοῖς μυθιστορήμασι καὶ ἐν ταῖς κωμωδίαις. Πόθεν προκύπτει ἡ ἀπείσις ἔρις; ἀπὸ διττῆς πλάνης. Πρῶτον μὲν ἐπειδὴ ὑπολαμβάνεται ὡς ἀγάπη ἡ ὄρεξις τῶν αἰσθησῶν καὶ ἡ ἀχαλίνωτος τῆς φαντασίας ὁρμὴ, ἢ μὴ ἀναγνωρίζουσα μῆτε σπουδαίαν ἐνασχόλησιν, μῆτε ἀμοιβαίαν ἀγάπην, μῆτε λόγον ἀνώτερον, μῆτε αὐταπάρησιν, μῆτε καθήκον. Εἶτα δὲ ἐπειδὴ νομίζεται ὁ γάμος ὡς τὸ τοῦ νεανικοῦ βίου πέρας, τὸ ὁποῖον ἕνεκα χρημάτων ἢ φιλοδοξίας στέργουσιν οἱ μωροὶ καὶ ἀνόητοι, οἱ μὴ θέλοντες να καταλάβωσιν ὅτι ἡ τῆς γυναικὸς καρδία ὑπάρχει ἡμῖν ἀναγκαιότερα τῆς προικὸς της, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην εὐθυμερίας μᾶλλον ἢ χρημάτων.

Ἐν τοῖσι δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ ἀγάπη ὑπάρχει ἀπαραιτήτως ἀναγκαία εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ γάμου. Ὑπάρχουσι τανῦν πάμπολλοι γάμοι εὐτυχέστατοι, οἵτινες ἤρξαντο οὐχὶ ἐπὶ αἰσίοις οἰκνοῖς. Ἄλλ' ἐάν μὴ ἀνευρίσκηται ἡ ἀγάπη ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τοῦ γάμου, ἀνάγκη πᾶσα να διατηρηθῆ εἰς αὐτὴν τόπος κατάλληλος ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τῆς οἰκίας, ἐν ὁφείλει να καταλάβῃ ὀψιότερον. Ὁ γάμος ὁ μὴ ἀρχόμενος διὰ τῆς ἀγάπης πρέπει να λήγῃ τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἀγάπην· πρὸς τοῦτο δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ δεύουσιν ἀμφοτέρω. να διατρέφωσιν αἰσθημα βα-

θείας ὑπολήψεως καὶ τιμῆς, ἐρειδομένης μὲν ἐπὶ ἀγαθῶν ἔμα καὶ διαρκῶν προτερημάτων, γεννώσης δὲ βαθμηδὸν τὴν ἀμοιβαίαν ἀφοσίωσιν. Ἄλλ' ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ δεδοικιασμένη πιστότης ἢ ἐμφωλεύουσα εἰς δύο τιμίας καρδίας μεταποιῶνται ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς ἀκαταμάχητον στοργὴν, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἵνα ἀγαπᾶ, ἡ δὲ ὑψίστη καὶ εὐγενεστάτη τῆς ἀγάπης ἔκφρασις εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῆς θυσίας. Οἱ μὲν ἀφιερῶνται διότι ἀγαπῶσιν, οἱ δὲ ἀγαπῶσι διότι ἀφιερῶνται.

Ὁμοίον τι παρατηρεῖται ἐνίοτε ἐν τῷ βίῳ τῆς μητρὸς. Ἐάν λ. χ. ἐν ἐκ τῶν τέκνων τῆς ἀδικηθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως φαίνοντα ἀσθενὲς, καχεκτικὸν καὶ ἐπομένως βραχυβίον, ἢ ἐάν ἔχῃ διανοίαν ἀσθενεστέραν καὶ μᾶλλον προσδεομένην τῆς μητρικῆς προμηθείας, ἡ ἀγαθὴ μήτηρ θὰ περιβάλῃ τὸ τέκνον ἐκεῖνο μετὰ μείζονος στοργῆς καὶ ἐπιμελείας ἢ τὰ ἄλλα. Μήπως εἶναι τοῦτο ἀποπλάνησις τῆς αἰσθητικῆς κρίσεως; Οὐχὶ βεβαίως· ὁ ἄνθρωπος ἀφιερῶνται πολλῶ μᾶλλον δι' αὐτῆς τῆς θυσίας τὴν ὁποίαν τελεῖ. Ἡ ἐλικρινὴς ἀφιέρωσις καὶ ἡ θυσία εἶναι ὁ κάλλιστος τρόπος δι' οὗ ἐμπορεῖ τις να ἀνάψῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν εὐγενῆ φλόγα τῆς ἀγάπης. Τοῦτο συμβαίνει ἐν τῷ γάμῳ ὁπότεν γείνη καλὴ ἀρχὴ διὰ τῶν ἀμοιβαίων θυσίων, διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀφιερώσεως καὶ αὐταπαρησῆσεως, ἢ ἀγάπης ἢ μὴ φαιδρύνουσα τοὺς ἀρραβῶνας θὰ λαμπρύνῃ ἀναμφιβόλως τὸ συζυγικὸν στάδιον.

Τοιοῦτος ὁ γάμος ἐν τῇ ἀρχῇ του. Ἡ ἀγάπη, ἐάν τε αἰτία ὑποταθῆ, ἐάν τε ἀποτέλεσμα τῆς θυσίας, εἶναι ὁ νόμος τοῦ γάμου, καθάπερ αὐτὸς ὁ γάμος εἶναι ἡ πλήρωσις τῶν ἐρῶν λογίων «ἔσσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν»· εἶναι ἡ δικαιολόγησις παλαιοῦ τινος μύθου, καθ' ὃν ἀνὴρ καὶ γυνὴ, ἡνωμένοι ἄντες πρότερον εἰς ἓν μόνον πλάσμα καὶ μετὰ ταῦτα ἀποσπασθέντες ἀλλήλων διὰ τῆς βίας ζηλοτύπου θεότητος, δὲν παύονται ποθοῦντες να συννωθῶσι καὶ συμπληρωσῶσι τὴν ἀτελεῖ φύσιν ἀλλήλων. Τῷ ὄντι τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πλεονεκτήματα οὕτω διενεμήθησαν μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὥστε ἐκάτερον τούτων φθάσει εἰς ἓνα βαθμὸν τελειότητος, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν δύναται οὐδὲ να προσεγγίσῃ τὸ ἕτερον. Εἰς τὸν ἀνδρα ἐπεδαψίλευσεν ἡ φύσις ἐμβριθῆ διάνοιαν καὶ σωματικὴν βίωσιν, θάρρος τοῦ ἐπιτίθεσθαι καὶ τοῦ ἀμύνεσθαι, τοὺς κόπους τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, τὰς πολυμύθους καὶ σπουδαίας μελέτας. Εἰς τὴν γυναῖκα ἐπεδαψίλευσε τὴν πραότητα, τὴν γλυκύτητα, τὴν πλήρη ἐλπίδων αὐταπάρησιν, τὰς ἐργασίας τὰς κοσμοῦσας καὶ καλλυνούσας μᾶλλον ἢ τὰς ἀξαναούσας τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν ἡμῶν, τὰ ἀβρὰ αἰσθηματικά, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑέλγητρον ἔμα καὶ τὴν πόλησιν τοῦ βίου, τελευταῖον τὴν λε-

πτότητα τῆς διανοίας, ἣτις ὀλίγον ἀπέχει ἀπὸ τῆς χρησιμολόγου ἱερομαντείας. Τοῦτου ἕνεκα παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Γαλάταις, ἐτιμᾶτο ἡ γυνὴ ὡς προσφῆτις. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων διανομῆς μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, ἐκάτερος τούτων ἀποβαίνει πρὸς τὸν ἕτερον ἀληθῆς πρότυπον ἰδεῶδες, καὶ ἀντικειμένον τιμῆς, λατρείας, ἀγάπης. Τοῦτου ἕνεκα ἐκάτερος προσελύεται ἐαυτῷ τὸν ἕτερον διὰ τε τῆς ψυχῆς ἔμα καὶ διὰ τῶν νόμων τῆς ὕλικῆς φύσεως. Ἐν τῇ διαφόρῳ διανομῆς προκύπτει ὡσαύτως ἡ διαφορά τῆς ἐντολῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ ἡ διάφορος θέσις ἣν ὀφείλουσιν ἐκάτερος να καταλάβωσιν ἐν τῇ κοινῇ ἐστία. Ἡ γυνὴ δὲν δύναται να ἐκτελέσῃ τὴν αὐτὴν ὡσπερ ὁ ἀνὴρ ἐντολὴν, ἄτε μὴ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως μῆτε τὰς αὐτὰς ἰκανότητας μῆτε τὰς αὐτὰς ὀρέξεις. Ὁ ἀνὴρ προῦρισται να καταναλίσκῃ ὅλην τὴν ἐαυτοῦ ἐνέργειαν ἐκτὸς τῆς οἰκίας, εἰς τὸ βῆμα, εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὸ ἐργογλυφεῖον, εἰς τοὺς δημοσίους συλλόγους. Ἐάν ἡσυχολεῖτο περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἡ γυνὴ, θὰ ἀπῆντα τὸν ἀνδρα ἐν μιᾷ ἐπικινδύνῳ παλαιστρα, ἣτις οὐδαμῶς θὰ συνετέλει ὅπως συσπρίξῃ τοὺς ἱεροὺς τῆς συζυγικῆς ἀγάπης δεσμούς. Ἐπειτα, ἀπούσης τῆς γυναικὸς, τίς θὰ ἐλάμβανε φροντίδα περὶ τῆς οἰκίας, περὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαχειρίσεως; Ἡ γυνὴ προῦρισται να ὑπάρχῃ βασιλεύσα τῆς οἰκογενείας· ἐκεῖ κατ' ἐξοχὴν πρωταγωνιστεῖ· ἐκεῖ παρίσταται ὡς ἡ ἀληθὴς πρόνοια ἡμῶν, ὡς ὁ ἰσχυρότατος καλλιτέχνης καὶ ὁ εὐφυέστατος δημιουργὸς τῆς ἡμετέρας εὐθυμερίας. Ὁρθότατα παρέβαλεν ἀρχαῖός τις συγγραφεὺς τὴν μητέρα τῆς οἰκογενείας πρὸς μητέρα μέλισσαν· ὅπου αὕτη διατρέθει, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ὅλος ὁ σίμβλος. Ἄμα ἀποχωρησάσης ἐπὶ μικρὸν τῆς μητρὸς διασκεδάζονται αἱ μέλισσαι, θραύονται τὰ μελιγκρα, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ μέλι ἀποβάλλει τὴν εὐοσμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν γλυκύτητα. Τοιαύτη ἡ εἰκὼν τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου τοιαύτη ἢ ἀληθινὴ μήτηρ τῆς οἰκογενείας. Ἡ γυνὴ λοιπὸν διαφέρει τοῦ ἀνδρὸς καὶ τούτου ἕνεκα δὲν δύναται να ἐκτελέσῃ τὴν αὐτὴν ὡς ἐκεῖνος ἐντολὴν. Δὲν εἶναι ἡμῶς οὐδὲ ὑποδεστέρα τοῦ ἀνδρὸς, ἐπειδὴ ἄλλως θὰ περιήρχετο ὁ ἀνὴρ εἰς τὸν πειρασμὸν ἵνα τὴν ταπεινῶσιν καὶ τὴν ἐξευτελίξῃ. Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα να ταπεινώσωμεν καὶ ἐξευτελίσωμεν τὴν γυναῖκα χωρὶς να ἐξευτελίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, χωρὶς να ἀφείλωμεν τὸ τῆς καρδίας ἡμῶν ἀεροφύεστον μέρος, χωρὶς να ἀποκόψωμεν τὴν καλλίστην μερίδα τῆς ἡμετέρας οὐσίας. Ἡ γυνὴ, ἢ μῆτε δημοιάζουσα πρὸς ἡμᾶς, μῆτε κατωτέρα ἡμῶν οὐσα, εἶναι ἰσότητος σύντροφος ἡμῶν. Ἐπειδὴ μέλλει να ἐκτελέσῃ ἐντολὴν διάφορον τῆς ἡμετέρας, ὑπάρχει ἡμῖν ἀναγ-

καία καὶ ἀπαραίτητος· τούτου ἕνεκα πρέπει να ὑπολαμβάνωμεν αὐτὴν θέσπιονα τῆς οἰκίας. Ὁπότεν δὲ βραστάζῃ ἀξιοπρεπῶς τὸ κοινὸν βῆμα, ἔχει δικαιοτάτην ἀξίωσιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν τιμῶν καὶ τῆς αὐτῆς εὐλαβείας.

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ δὲν μένουσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον μεμονωμένοι. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφαίνεται ἑτέρα τις ὑπαρξίς, ἣτις πολὺ ἀπέχουσα τοῦ διαχωρίσαι αὐτοὺς, καθιστᾶ τὸν δεσμόν των μᾶλλον ἀδιάρρηκτον. Εἰς τὴν προσηγορίαν τῶν συζύγων προστίθενται οὐχ ἥττον γλυκύθυμοι ἀλλὰ καὶ σπουδαιότεροι προσωναῖοι, τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς. Ὅσον ἀξάνει ἡ εὐθυμερία τοσοῦτον πολλαπλασιάζονται καὶ τὰ καθήκοντα πρὸς τὰ τέκνα. Τίνα δὲ τὰ τῶν γονέων καθήκοντα πρὸς τὰ τέκνα; Ταῦτα ἔρχονται πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου, πρὶν ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καὶ ἰδῶσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μᾶλλον δ' εἰπεῖν πρὶν αὐτὸ συλληθῆ. Ὁ ἀνθρώπινος βίος ἔχει προορισμὸν τοσοῦτον ὑψηλόν, ἱερὸν καὶ δυσσετέλεστον, ὥστε οἱ ὀπωσθήσαστες ἔμποδιζόντες τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, οἱ καταδικάζοντες αὐτὸν ν' ἀποθῆ ἀδιάλειπτος σειρὰ ὀλίψεων, ταλαιπωριῶν καὶ ἀτιμιῶν, ἀμαρτάνουσιν εἰς τὸν Θεόν, εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸν πλησίον οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν φονέων.

Παρατηρήσατε μετὰ πόσης εὐφυίας ἔμα καὶ φιλοστοργίας προνοεῖ αὐτὴ ἡ φύσις προκειμένου περὶ τῆς γεννήσεως ἐνὸς πτηνοῦ. Εὐθὺς ὁπότεν ἡ πρώτη τοῦ ἔαρος αὔρα καὶ ἡ πρώτη τῶν δένδρων φυλλοφορία εἰδοποιήσασιν τοὺς μεταίκοιους τοῦ οὐρανοῦ ὅτι πρέπει καὶ αὐτοὶ να ὑπαχωρήσωσιν εἰς μίαν νέαν γενεάν, παραχρῆμα σχηματίζουσι τὰ ζεύγη· ἕκαστον πτηνὸν ἐκλέγει τὴν ἐαυτοῦ σύντροφον· φιλοτεχνοῦνται αἱ φωλεαί, αἱ μέλλουσαι να δεχθῶσι τὸ εὐθραυστον περιελάλυμα ὁπότεν μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐξέλθῃ πλάσμα ὀπλον, πεινκλιόν καὶ ἀσθενές. Ὅπότεν ἐκφανῆ τὸ νεογόνον, ὡς ἀμοιβὴ τοῦ παρελθόντος καὶ ἐλπίς τοῦ μέλλοντος, μεθ' ὁπόσης δραστηριότητος καὶ ὑπομονῆς, μεθ' ὁπόσης ἀγάπης καὶ εὐτολμίας θερμαίνεται καὶ προστατεύεται παρὰ τῆς μητρὸς καὶ τρέφεται παρὰ τοῦ πατρὸς! ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἡ μήτηρ διαδραματίζει ὑπαραλεώτερον καὶ σπουδαιότερον πρόσωπον· αὐτὴ προῦρισται ὑπὸ τῆς φύσεως να ὑπερασπίζηται τὴν ἐστίαν ἐναντίον πάσης εἰσβολῆς τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ξένων. Εἶναι δυνατὸν να πράξῃ ὁ ἀνθρώπος ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων ὀλιγώτερα παρ' ὅσα μοχθεῖ τὸ ἄλογον πτηνὸν ὑπὲρ τῶν νεοσῶν αὐτοῦ; Εἶναι ποτε δυνατὸν ὁ λογικὸς καὶ εὐαίσθητος ἀνθρώπος να μὴ λάθῃ τὴν αὐτὴν μέριμναν περὶ τοῦ καρποῦ τῶν ἰδίων σπλάγγων, ἢ ἀπολαύει τὸ πτηνὸν παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ; Ἀνάγκη λοιπὸν να παρασκευασθῆ ἡ φιλία τοῦ παιδὸς ὡς παρασκευάζεται ἡ

καλιὰ τοῦ πτηνοῦ· πρὶν αὐτὸ συλληφθῆ, ἀφελόμενον νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῶν ἀναγκῶν του καὶ περὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ θὰ ἐπαρκῶμεν εἰς αὐτάς. Βαρυτάτην ἀναδεχόμεθα εὐθύνην παιδοποιούμενοι, ἐὰν ἐκ τῶν προτέρων γινώσκωμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ πρότεστα τῶν ἡμετέρων πρὸς τὰ τέκνα καθηκόντων. Ὑπάρχει νόμος αὐστηρῶς τιμωρῶν τὸν ἀνάλητον καὶ ἀπάνθρωπον πατέρα τὸν ἐγκαταλιμπάνοντα τὰ ἑαυτοῦ τέκνα. Δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ μία ἄλλη ἐγκατάλειψις, περὶ ἧς νῦν ποιούμεαι τὸν λόγον, ἐγκατάλειψις προμελετημένη καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως; Πολλῶ δικαιοτέρην πρέπει νὰ θεωροῦμεν ὡς βάρβαρον καὶ προῶλον τὸν μὴ ἀναγνωρίζοντα τὸ ἑαυτοῦ αἷμα, τὸν ἀπορρίπτοντα ὡς φορτίον δυσβάστακτον τοὺς κερποὺς τῶν ἰδίων σπλάγχων, τὸν ἐγχαράσσοντα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν τέκνων του τὰ στίγματα τῆς ἀτιμίας; ἐκείνης, εἰς ἣν αὐτὰς ὁ ἀπυκνιστὸς καὶ ἀναιδὴς ὤλησε τὴν μητέρα των. Βαβαίως ἡ εὐσπλαγχνία, ὡς ἄλλος οὐρανόπεμπτος ἄγγελος, ἐπισυνάγει ὑπὸ τὰς πτέρυγὰς της τοὺς ἐγκαταλειμένους νεοσσούς· ἀλλ' ἡ εὐσπλαγχνία δὲν δύναται οὐδέποτε ν' ἀντικαταστήσῃ οὔτε τὴν φιλόστοργον πρόνοιαν καὶ τοὺς ἀνοστάτους τῆς μητρὸς μακροῦς, οὔτε τὴν προστασίαν ἐκείνην, ἧς ἄνευ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὁμοιάζει πρὸς νεογνοῦν σκῆφος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγρίων κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Αἱ αἰσθησεῖς λαλοῦσι καὶ τὰς ἀκούομεν· ἐπὶ τέλους ὅμως ἀφυπνοὶ ἢ συνειδητοὶ ἡμῶν· καὶ τότε δὴ ἀισχυρόμενοι ἐπὶ ἀσελείᾳ, ἧς ὄμμα ἐγένετο αὐτὸ τῆ ἡμέτερον αἷμα καὶ ἡ σκῆψ, ταλαιπωρούμεθα ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τοῦ συνειδητοῦ, ὅτι παρεδώκαμεν ἀθῶον πλάσμα εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὶν ἢ τὸ γεννήσωμεν.

Ἐκ τῶν ἄχρη τοῦδε βηθέντων ἐπεναὶ ὅτι πρέπει ἡ τῶν γονέων πρόνοια νὰ προηγήται μὲν τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου, ἀλλὰ νὰ μὴ περιπίπτῃ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς φιλοδοξίας καὶ τοῦ πλεμμελοῦς ὑπολογισμοῦ. Οὐδὲν ἔχομεν καθῆκον νὰ κατακλίπωμεν εἰς τὰ ἡμέτερα τέκνα τὴν ἀφθονίαν καὶ τὸν πλοῦτον τὸν ὅποιον δὲν κατέχομεν ἡμεῖς αὐτοί· ἐπειδὴ, ὡς περὶ μικροῦ ἐρεθέη, ἐν τῷ πλούτῳ δὲν ἔγκειται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία οὔτε ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ τίμιος τεχνίτης, ὁ πρότερον μὲν ὑπὲρ δύο ἐργαζόμενος, νῦν δὲ βέλων νὰ διαθρέψῃ τρεῖς, ἀρκαὶ νὰ διδάσῃ τὸ τέκνον του ὑπερ αὐτὸς μετῆρχεται ἐπιτήδευμα καὶ νὰ τὸ ἀναδείξῃ οὕτως ἀφελίμον τῆς κοινωνίας μέλος. Ὁ μέγας Μοντασκίος εἶπεν· «Ὁ πατὴρ ὀφείλει νὰ ἀναθρέψῃ καὶ ἐκπαιδεύσῃ τὸ τέκνον· δὲν ὀφείλει ὅμως νὰ τὸ καταστήσῃ κληρονόμον.» Τὸν φιλόπονον δὲ καὶ τίμιον ἐργάτην τὸν διδάσκοντα τοὺς παῖδάς του τὸ ἴδιον ἐπιτήδευμα ἐκτιμῶ ἐγὼ πολὺ μᾶλλον ἢ τινὰς χιλιαδούχους, οἱ ὅποιοι ἐπλοῦ-

τησαν κερδοσκοποῦντες ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν ἀδράνειαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν, διακυβεύοντες τὴν τε ἑαυτῶν καὶ τὴν τῶν ἄλλων περιουσίαν· ἐκτιμῶ αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν κτηματίαν τὸν μηδαιῶς φροντίζοντα ν' ἀποθῆ ἀφελίμος τῷ πλησίον καὶ νὰ ἀποτίσῃ τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν κοινωνίαν, ὡς ἔπραξεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ σχεδίων φαντασιωδῶν καὶ ἀπραγματοποιήτων, ἀλλὰ περὶ καθηκόντων σπουδαίων, τὰ ὅποια εἰς πάντας ἐπιβάλλονται ἐξ ἴσου, καὶ τὰ ὅποια ἅπαντες κέκτονται τὴν ἰκανότητά νὰ ἐκτελέσωσι. Ἦς δὲ θὰ πάθῃ ἕνεκα τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τὰ τέκνα ἐπιβαλλομένων καθηκόντων; ὁ τόπος θὰ ὑποφέρῃ, ἐπειδὴ τὰ τέκνα, εἰς ἑαυτὰ ἐγκαταλειπόμενα, ἀδοήθητα καὶ ὄλιγος ἄμοιρα τῶν τῆς ὑπάρξεως μέσων, ἢ ἀπονήσκουσιν, ἢ γίνονται μάλιστα τῆς κοινωνίας· ὁ πατὴρ ὅμως, βλέπων τὸ παιδίον παρ' ἐκείνου προσδοκῶν ἕλον αὐτοῦ τὸ μέλλον, θὰ ἀρυσθῆ νέας δυνάμεις, ὑψηλότερα καὶ γενναϊότερα αἰσθήματα, καὶ θὰ συναισθανθῆ ἑαυτὸν πολλῶ μείζονα ἢ προτοῦ, ἐπειδὴ ὡς ὑπάρχει μεγαλειότης βασιλείων οὕτως ὑπάρχει καὶ τις ἄλλη μεγαλειότης, μᾶλλον προσιτῆ εἰς ἅπαντας καὶ ἥτον διαμφισβητούμενη, — ἡ μεγαλειότης τοῦ αἰκογενειάρχου. Ἀλλὰ τὸ ἀνατρέφειν τοὺς παῖδας μὲχρι τῆς ἡλικίας καλ' ἦν δύνανται νὰ ἐπαρκώσιν αὐτοὶ εἰς τὰς ἀνάγκας των, καὶ τὸ διδάσκω αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἐπιτήδευμα, τοῦτο εἶναι ὁ καλοῦμενος βίος ὕλικός ἢ ὁ ἄρτος τοῦ σώματος. Ὁ βίος ὅμως ὁ ὕλικός δὲν εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀποχρῶν· προσδαίεται τοῦ βίου τοῦ πνευματικοῦ· ἡ φυσικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνατροφή ἔχει ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἦν ἐκπαιδεύσιν δὲν δύνανται ἅπαντες νὰ δώσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν· αἱ καλῶς διαργανωμένα καὶ πεπολιτισμένα κοινωνία ἐγκαθηιδρύουσι σχολεῖα δημόσια, ἐνθα τὸν μὲν πενήτων τὰ τέκνα ἐκπαιδεύονται ἀναλώμασι τῆς κοινότητος, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ τῶν εὐπορούντων, ἐπειδὴ ἡ κοινωνία πρέπει νὰ φυλάττῃ καὶ ἐξοικονομῇ τοὺς πόρους της διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην αὐτῶν. Ἡ ἠθικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ἀπαραίτητος. Οὔτε τὸ θρησκευτικὸν μάθημα, οὔτε τὰ διδασκαλικά βιβλία, οὔτε αἱ διδασκαλαὶ περὶ ἠθικῆς ἐπιθῶσιν ἐπὶ τὰς νεκρῆς καρδίας τοσοῦτον ὅσον τὸ παράδειγμα τῆς χρηστότητος, τῆς συνέσεως καὶ τῆς χρηστοθείας, τὸ ὅποιον ὁ πατὴρ ἐντὸς τῆς ἰδίας οἰκογενείας παρέχει εἰς τὰ τέκνα του. Ἰοιούτη ἢ ἀληθινὴ ἐκπαίδευσις, ἢ ἕκαστος ὀφείλει καὶ δύναται νὰ δώσῃ, καὶ ἦτις ἀνυψοῦσα τοὺς ἀνθρώπους ἐπιτυγχάνει πληρέστατα τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ὅποτε ἐγκαινισθῆ ἐν αὐτῇ τῇ οἰκογενείᾳ, καθισταμένη αὐστηρὰ μὲν καὶ σπουδαία ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τρυφερὰ δὲ καὶ γλυκεῖα ὑπὸ τῆς μητρὸς. Τοιαῦτα τὰ δύο ὑψηλὰ τῶν γονέων

καθῆκοντα πρὸς τὰ τέκνα, ἡ φυσικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνατροφή καὶ ἡ ἀνατροφή ἡ ἠθικὴ τὴν διττὴν ταύτην ἐντολήν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ πᾶς ἄνθρωπος, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπάρχῃ τίμιος, ἐπειδὴ πᾶς μὴ τοιοῦτος καλῶς θὰ ἔπραττε μὴ ἐπιδιδόμενος τὸ παράπαν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του.

Καθὼς οἱ γονεῖς πρὸς τὰ τέκνα, οὕτω πάλιν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσι πρὸς τοὺς γονεῖς πολλὰ καθῆκοντα ἱερά, πρὸ πάντων τὴν ὑπακοὴν ἐφ' ὅσον δὲν ἐφθασαν εἰς τὴν νόμιμον ἡλικίαν, ἐπειδὴ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα εἶναι μία οὐράνιος ἐξουσία, ἱερατεία ἀληθινὴ, ἐντολὴ ἠθικὴ ἕκκα καὶ θρησκευτικὴ. Ἄμα ἐκτελεσθεῖσις ταύτης παύεται ἡ ὑπακοή, ἀντικαθισταμένη ὑπὸ τοῦ αἰσθηματοῦ τῆς εὐλαθείας, τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς ἀφιερώσεως πρὸς τὸν χορηγῆσαντα ἡμῖν διττὸν βίον, τὸν ὕλικόν, δι' οὗ κατέχομεν τὴν πρέπουσαν ἡμῖν θέσιν ἐν τῇ φύσει, καὶ τὸν ἠθικόν, δι' οὗ κατέχομεν τὴν οἰκείαν θέσιν μεταξὺ τῶν ὁμοίων. Τὰ αἰσθήματα ταῦτα πρέπει νὰ ἴναι διαρκῆ καὶ νὰ ἀποκαλύπτωνται κατὰ τὰς ἐπισημοτέρας τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως περιστάσεις. Οὐχὶ ἀλόγως θεωρεῖ ὁ νόμος ἐνάλικας τοὺς συμπληρώσαντας τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ τῶν νεωτέρων τῆς οἰκογενείας μελῶν γενομένη ἐκλογὴ τῆς συζύγου ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀλλοιοῖ οὐσιωδῶς ὀλοκλήρον τὴν οἰκογένειαν. Δὲν ἐπιτρέπεται τοῖς νεωτέροις νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ ἄδυτον τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ παραχωρήσωσι τὰ ἱερότερα τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν δικαιωμάτων εἰς ὄντα ἀνάξια τηλικαύτης τιμῆς καὶ ἰκανὰ ἴσως νὰ ἀτιμᾶσωσι τὴν οἰκογένειαν ἢ νὰ διαταράξωσι τὴν ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσαν εἰρήνην καὶ ἄρμονίαν. Ὅποτε ἐπέλη ἡ κρίσιμος τοῦ γάμου ὥρα, ἂς κλίνωμεν ἐκουσίως τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, συνδιασχεπτόμενοι μετ' αὐτῶν ἐν ἀγάπῃ· ἐὰν ἴδωμεν αὐτοὺς γινόμενους ἔρμαιον τυφλῶν προλήψεων, ἂς ἀποπειρώμεθα νὰ τοὺς καταπεισώμεν· δικαία εἶναι ἡ ἀντίστασις μόνον ἐναντίον τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ τῆς ἀδίκου προλήψεως, ἐναντίον τῆς ἀγερῶχου καὶ δεσποτικῆς ἀξιώσεως, ἦτις, μηδαμῶς συντελοῦσα εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἡμετέρου ὀνόματος, τείνει ἵνα καταστρέψῃ τὴν εὐημερίαν ἡμῶν.

Οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς γεννόμενοι παῖδες ἔχουσι νὰ ἐπιτελέσωσι καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλὰ καθῆκοντα, τὰ ὅποια ὅμως ὑπάρχουσι τοσοῦτον θελακτικὰ ὥστε μόλις δύνανται νὰ νομισθῶσι καθῆκοντα. Τῶ ὄντι τί γλυκύτερον, τί γοητευτικώτερον τῆς μεταξὺ ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς ὑπαρχούσης συγκοινωνίας, ἦτις ὅσον ὑψηλότερα εἶ-

ναι παρὰ τὴν ἀπλὴν φιλίαν, τοσοῦτω μακρότερον ἀπέχει ἀπὸ τῶν τρικυμιῶν καὶ τῆς ἀντιζηλίας τοῦ ἔρωτος; Ἦ ἡδύτερον ἢ τὸ ἀνευρίσκω ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ἀδελφῷ, ἔχοντι ἐν ταῖς ἰδίαις φλεβῇ τὸ αὐτὸ ὑπερ καὶ ἡμεῖς αἷμα, συγκοινωνοῦντι τῶν αὐτῶν χαρμωσύνων καὶ ἀλγηδόνων, θεραπευόμενοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς, καὶ οὕτως τὸ τε σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἐπλάσθησαν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὡς ἡμεῖς οὐσίας; «Ὁ ἀδελφός εἶναι φίλος χορηγῆθείς ἡμῖν παρὰ τῆς φύσεως.» Ἐὰν μὴ θέλωμεν νὰ σφίγγωμεν τούτου τὴν δεξιάν, εἴμεθα ἀνάξιοι νὰ λάβωμεν ἄλλον φίλον.

Τοιοῦτω τρόπῳ ὅλα τὰ αἰσθήματα τῆς οἰκογενείας συγκεντροῦνται εἰς ἓν καὶ μόνον, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν ἀφιέρωσιν. Τοιοῦτω τρόπῳ ἅπαντα τὰ ὄντα, τὰ ὅποια εἰς τοὺς σωματικὸς ὀφθαλμοὺς φαίνονται διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, συναποτελοῦσιν ἀληθῶς ἐν σώμα καὶ μίαν ψυχὴν. Οὕτως ἐννοουμένη ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι ἐξαιρετικὸν προνόμιον οὔτε τοῦ συμφετώδους ὄχλου, οὔτε τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀνθρωπίνη οἰκογένεια τῆς ὁποίας ἡ τελεία εἰκὼν παρίσταται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ ὑπὸ τὰ θελακτικὰ ἔγνη τῆς μητρὸς, ἐπειδὴ μόνον τὸ τῆς μητρὸς ὄνομα διεγείρει ἐν ἡμῖν πᾶσαν ἰδέαν εὐλαθείας, τιμῆς καὶ ἀγάπης. Ἐν τοῖς πρότερον ὑπῆρχον ἐν τῇ κοινωνίᾳ προνομιοῦχοι τινες, νομίζοντες ὅτι αὐτοὶ μόνον εἶχον δικαίωμα νὰ λαλοῦσι περὶ τῶν προγόνων των, ὡσανεὶ οἱ ἄλλοι μὴ ἀνήκον ἄθρον εἰς τὸ ἀνθρωπίνον γένος, μὴδὲ ἦσαν ἀξιοὶ νὰ καταλογισθῶσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡδὴ ἀναπτυχθεῖσαν τῆς οἰκογενείας ἐννοίαν, πᾶσα οἰκογένεια τιμῆ καὶ ἀκριβῶς τὰ ἑαυτῆς καθῆκοντα ἐπιτελοῦσα εἶναι καὶ ὀνομάζεται εὐγενής. Ἀπόβλητοι καὶ ἀγενεῖς ὑπάρχουσι μόνον αἱ οἰκογένειαι αἱ κληιδόμεναι ὑπὸ τῶν καουρηγῶντων καὶ τῆς βραστόνης καὶ οὐδὲν ἔχουσαι ἄλλο ἢ τὸ ἀπλοῦν ὄνομα τῆς οἰκογενείας.

Ἡ τῶν προγόνων εὐκλεία θὰ ἴναι ἀπὸ τοῦδε κοινὸν προνόμιον πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν πάντες οἱ ἄνθρωποι συνειδῶσι τὰ καθῆκοντα καὶ τὰ αἰσθήματα ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ οἰκογενειακὴ κοινωνία. Σήμερον δὲν ὑπάρχει οὐδεμία οἰκογενεια τοσοῦτον εὐτελής καὶ ἀφανής ὥστε νὰ μὴ ἔχη τὸ γενεαλογικὸν αὐτῆς στέλεχος καὶ τὰ τεκμήρια τῆς εὐγενείας της. Συλλέξατε ἐν λευκώματι τὰς φωτογραφίας τῶν ἡμετέρων φιλότων καὶ τῶν ἀξίων τῆς ἡμετέρας ὑπολήψεως καὶ εὐγνωμοσύνης. Ἰπογράψατε τὰ παρ' αὐτῶν προχθέντα ἀγαθὰ, τὰ παραδείγματα τῆς χρηστότητος, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς συνέσεως ἄπερ κατέλιπον ἡμῖν, τηρήσατε εὐλαδῶς τὰ σεπτὰ ταῦτα μνημεῖα, καὶ θὰ ἀποκτήσῃτε πολὺ τιμὸν οἰκογενειακὴν μουσειον, ὡς ἄλλοι τῆς ἀρχαίας Ῥώμης εὐπατρίδαι· ὃς ἔχρησε διὰ παντὸς

ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἐνσάρκωσιν ἕλων τῶν ὑψηλῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀσκήσητε ὑμεῖς αὐτοὶ, καὶ πλέον δὲν θὰ φθονήσητε τοὺς τῶς κληθέντας εὐγενεῖς. Οὕτω δὲ εἶμαι μὲν αἱ οἰκογενεῖαι τοῦ λαοῦ θὰ ἀναβιβασθῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος, φέρουσαι ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸν χαρακτήρα τῆς εὐγενείας, ἢ δὲ δημοκρατία θὰ παραστήσῃ ἀληθῶς τὸ ἰδεώδες τῆς κοινωνίας ἐν τῷ μέλλοντι.

Ο ΔΥΣΜΟΡΦΟΣ

[Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, ὑπὸ * K.]
Λοιπὸν δὲν ἔχετε δώσει τὸν λόγον σας εἰς κανένα, καὶ δέχεσθε. Εἶναι πρᾶγμα συμφωνημένον.

Ἐβρομεν τὴν μαρκησίαν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς καθήμενας εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μακρῆς σειρᾶς τῶν θαλάμων τῆς ὑποδοχῆς. Οὐδεὶς τῶν προσκεκλημένων εἶχε φανῆ ἀκόμη. Ὁ λόρδος Λουδοβίκος μόνος, πρὸ ὕρας μὲν ἀφικόμενος ἐκ Λονδίνου, ἦτο πλησίον τῶν ἀδελφῶν του, ἀδολσχῶν μετὰ τινος νέας Γαλλίδας, συντρόφου τῶν δεσποινίδων Βρανδῶνος, τῆς ἀναισχυντοτέρας φιλαρέσκου, ἣν ποτε συνήτησα.

Ἡ μαρκησία ἀνετινάχθη αἰφνης ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν, φρικωδῶς ὀργίσασα. Ἦθελεν εἶπει τις ὅτι ἐπλήγη ὑπὸ αἰφνιδίας προσβολῆς. Ἐν τούτοις προέβη πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠδωχάριστος χαριέντως ἐπὶ τῇ ἀνηκούστῳ τέρψει, ἣν, καθὰ ἔλεγε, προὔξενει αὐτῇ ἡ παρουσία του.

Ὁ λόρδος Λουδοβίκος, βλέπων τὸν ἀδελφόν του, ἐπλησίασεν αὐτὸν μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ζωηρότητος, θλίβων δὲ μετὰ περιπαθείας τὴν χειρὰ του, τὸν διεβεβαίωσε περὶ τῆς εὐτυχίας, ἣν αἰσθάνεται, ἐπανευρίσκων αὐτὸν τοσοῦτον ὑγιᾶ. Ἦλθεν ἀκολούθως ἡ σειρά μου. Ἐπειτα αἰφνιδίως:

— Ἄ! . . κυρία Καρτθράιτ! Ἦως! σεις; Εἶναι δυνατόν; Ἦως; . . Συγκατετέθητε πραγματικῶς ν' ἀφήσητε τὸ ἐρημητήριόν σας, καὶ ἰδοὺ σεις εἰσελθοῦσα μεθ' ἡμῶν ἕλων εἰς τὴν αἰωνίαν καταδίκην!

— Ἐλπίζω ὅχι, ἀπεκρίθη. Ἦλθον ἀπλῶς μόνον διὰ νὰ συνοδεύσω τὴν δεσποινίδα Χόρν. . . καὶ νὰ ἐκπληρώσω τὸ καθῆκόν μου.

— ὦ! . . Λιλία! . . Δὲν σὰς ἔβλεπον. Μὲ εἶχον προειδοποιήσει ἐν τούτοις, ὅτι ἤθελετε εἰσθαι ἐκ τῶν ἡμετέρων.

Λαλῶν δὲ, τὴν ἰδεῖται μετὰ βαθείας ἐμπλήξεως.

— Εἶναι πραγματικῶς ἡ Λιλία; . . Ἦως! σὰς ἀρῆκα τὴν χαριστάτην τρελλὴν τοῦ κόσμου, καὶ σὰς ἐπανευρίσκω. . . ἀδιάφορον. . . θέλετε νὰ χορεύσωμεν τοὺς δύο πρώτους χοροὺς;

Ἡ Λιλία ἠρυθρίασεν ὡς κεράσιον. Ἐφαίνετο γοητευθεῖσα. Εἰς τὴν τιμὴν μου πιστεύω ὅτι εἶχε σκεφθῆ, ὅτι οὐδεὶς ἤθελε τὴν προσκαλέσει.

— Ἄν τὸ ἐπιθυμῆτε, εἶπεν.

— Ἄν τὸ ἐπιθυμῶ! ἀνέκραξεν ὁ λόρδος Λου-

δοβίκος, καταβιβρώσκων αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματός. Λοιπὸν δὲν ἔχετε δώσει τὸν λόγον σας εἰς κανένα, καὶ δέχεσθε. Εἶναι πρᾶγμα συμφωνημένον.

Ἡ Λιλία ἐπλησίασε τὰς ἐξαδέλφους τῆς.

— ὦ! Σαινζερμαίν, ὅποιον ἀξιόλογον πλάσμα! ὅποια τερπνὴ καὶ ἀξιολάτρευτος κόρη! Ἄδύνατον νὰ συλλάβῃ τις τὴν ἰδέαν τοιαύτης μεταβολῆς εἰς ἐν μόλις ἔτος. Ὅποια διαφορὰ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου! Ἄλλὰ παρατηρήσατέ την λοιπὸν! εἶναι ἡ χάρις προσωποποιημένη! εἶναι θαυμασίως ὀραία! . . . εἶναι μαγεία!

Ἐπλησίασεν αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ τῇ λαλή μετὰ ζωηρότητος. Ἐκείνη δὲ ἐγέλα καὶ ἐφαίνετο ἀκκίζομένη μετ' αὐτοῦ. Ἄλλως ἀκκισμὸς, ἔλεγον χαμηλοφώνως ὅπως διόλου ἀθῶος ὀλίγον περισσότερο μόνον εὐθυμία καὶ γλυκύτης ὑπὲρ τὸ σῆμα; ἐν τῇ στάσει αὐτῆς καὶ ἐν τῷ βλέμματι.

Ἦκουσα τὸν λόρδον Σαινζερμαίν στενάζοντα.

Ἡ αἰθούσα τοῦ χοροῦ ἤρξατο πληρουμένη ὑπὸ κόσμου καὶ πάραυτα τὸ πλῆθος μὲ ἀπεχώρισε τῆς οἰκογενείας Βρανδῶνος. Μετὰ τὴν σχηματισμὸν τῶν τετραγῶρων παρετήρησα ἐκ νέου τὴν Λιλίαν ἔχουσα μετὰ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου. Ἡ κληρὸν αὐτῆς ἐξήγησε τὸν θαυμασμὸν πάντων, ὅτινις περιεκύκλουν τὴν μαρκησίαν ἐρωτῶντες τίς ἦτο ἡ δεσποινὴ Χόρν ἢ δὲ μαρκησίαν μάλιστα ἐζήτει ν' ἀποκρίσῃ τὴν δυσθυμίαν τῆς ὅ μόνον δὲ ἦτο κατατεθλιμμένη, βλέπουσα τὴν δεσποινίδα Χόρν ἀποστρέφουσαν τὴν δημοσίαν προσοχὴν ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῆς, ἀλλ' ἔτι βαθυτέρον παρωργισμένη, διότι παρίστατο εἰς τὴν θρίαμβον τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του.

Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν κατὰ πρῶτον παριστάμενος εἰς τὸ δημόσιον, ἐγένετο δεκτὸς ὑφ' ἕλων μετ' εὐχαριστήσεως ἠνωμένης μετὰ σεβασμοῦ. Ἦντες ἐφαίνοντο ἐπιθυμοῦντες νὰ προσενέγκωσι τὴν σεβασμὸν αὐτῶν εἰς ἄνδρα, ὅστις εἰ καὶ ζῶν ἐν τῇ μονώσει, μάλιστα δὲ ἀμυδρῶς ὀραθεὶς ἔως τότε, ἐγνώσθη ἐν τούτοις ἀπὸ μακροῦ χρόνου διὰ τῶν πράξεών του καὶ τῶν εὐεργεσιῶν του.

Πρώτην φορὰν ἐπίσης ὁ λόρδος Λουδοβίκος εὐρίσκειτο ἐκτιμώμενος ἐν τῇ πραγματικῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ, ἀντὶ δὲ, ὡς συνήθως συνέβαινε, νὰ γείνη ὑποδεκτὸς ὡς ὁ προφανὴς κληρονόμος τῶν τίτλων καὶ τῶν κτήσεων τῆς οἰκογενείας του, ἐρρίφθη αἰφνης εἰς δευτερεύουσαν θέσιν, εἰς τὴν ἀσήμαντον τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ ἑσίν.

Ἐκεῖνος δὲ ἐφαίνετο ἤμισα μεριμνῶν περὶ τούτου, μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀπειρικεψίας, περὶ τῆς Λιλίας μόνον ἀσχολούμενος. Καθ' ὀλοκληρίαν ἀπορορηθῆς ὑπ' αὐτῆς, δὲν ἐσκέπτετο πλέον οὔτε διὰ τὴν ταπεινῶσιν καὶ τὴν δυσἀρέσκειαν τῆς μητρὸς του, οὔτε διὰ τὰ καθήκοντα

αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς οἰκογενείας ἀπέναντι τῶν προσκεκλημένων.

Ἡ μαρκησία λυσσῶσα, ἀπηυθύνθη εἰς τὸν λόρδον Σαινζερμαίν.

— Εὐδαίμων ὅπως ὁ λόρδος Λουδοβίκος ἐνοήσῃ τὸ ἄτοπον τῶν πρὸς τὴν Λιλίαν περιποιησῶν του. Εἶναι καιρὸς νὰ παύσῃ ἡ γελοία αὐτῆ κατάστασις καὶ νὰ ἐνασχοληθῇ ὀλίγον καὶ διὰ τὰς ἄλλας νεάνιδας. Ἦθέλετε ἔχει τὴν ἀγαθότητα νὰ τῷ λαλήσητε;

Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν, συνδιαλεγόμενος ἐν τινὶ κύκλῳ, ἐστράφη ζωηρῶς, ρίψας ταχὺ ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βλέμμα.

Ὁ λόρδος Λουδοβίκος ἐλάλει ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὴν Λιλίαν, μέχρι τῶν ὠτων ἐρουθρῶσαν. Ὁ Σαινζερμαίν κατέστη ὄχρος μέχρι πελιδνότητος. Τὸν εἶδον κλονούμενον. Ἐν τούτοις ἔλαθε τὸν βραχίονά μου καὶ μοι εἶπεν:

— Ἡ μαρκησία ἔχει δίκαιον. Πρέπει νὰ τὸν εἰδοποιήσωμεν.

Τὸν συνητήρησαμεν.

— Λουδοβίκος, ἡ μήτηρ σας ἐπιθυμῇ νὰ ἐνασχοληθῆτε ὀλίγον περισσότερο καὶ περὶ τῶν προσκεκλημένων, ἢ δὲ προσοχὴ σας νὰ μὴ ἦναι ἀποκλειστικῶς συγκεντρωμένη εἰς τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας σας.

— Ἔχετε δίκαιον. Ἐν τῇ τιμῇ μου συμπεριφέρομαι ὡς ἀληθὴς ἄρκτος. Μεταβαίω νὰ προσκαλέσω εἰς χορὸν τὰς δεσποινίδας Καρθίον. Συμφωνῶ. Λιλία, ἐνθυμήθητε, ὅτι χορεύομεν ἔμοῦ τὸ cotillon μετὰ τὸ δείπνον.

— Καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ ἀπεποιεῖσθε, Λιλία, εἶπεν ὁ λόρδος Σαινζερμαίν. Δυνατὸν νὰ λάθωσιν ἀλλοῦ τὴν ἀνάγκην του.

— Ἐξ ἐναντίας, θὰ κάμῃ καλὰ νὰ δεχθῆ, διότι μοι ὑπεσχέθη. Μεταβαίω τώρα εἰς τὰ καθήκοντά μου ὡς υἱοῦ τῆς οἰκογενείας ἄλλα τίποτε εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ χορεύσω τὸ cotillon μετ' αὐτῆς.

— Προσέξατε, Λιλία, νὰ μὴ λησμονήσητε τὴν ὑπόσχεσίν σας.

— ὦ! δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ πράξῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, εἶπεν ἡ καίδη Γεραλδίνη, ἥτις εὐρίσκειτο δύο βήματα μακρὰν.

— Ἐλπίζω, Λιλία, ὅτι αἱ προσκλήσεις, ὑφ' ὧν βεβαίωτατα θέλετε καταφορτωθῆ, δὲν θὰ σὰς ἀμύσει νὰ λησμονήσητε τὸν λόγον σας.

Καὶ προσέθηκε γελῶν βωμολόχως:

— Μὴ παραβῆτε τὸν λόγον σας, ἐκτὸς ἂν εὕρητε τινα καλλίτερον.

— Λιλία, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὁ λόρδος Σαινζερμαίν, σὰς παρακαλῶ νὰ μὴ χορεύσητε τὸ cotillon μετὰ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου. Εἶναι ὑπέροπε τὴν ἐσπέραν ταύτην κουφότερος καὶ τρελλότερος, καὶ δὲν πρέπει νὰ σκεπτόμεθα δι' ἡμῶς μόνους.

Καὶ ἀπεμακρύνθη.

1878

— Ἦδη σὰς ἐγγυώμαι, ἀνέκραξεν ἡ Γεραλδίνη, ὅτι δὲν θέλετε χορεύσει μετὰ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου. Ὅχι! ὅχι! Ἄ! μεθ' ὅλα τὰ ἀθῶα βλέμματά μας, ἐννοοῦμεν τὰ συμφρόντά μας, μικρὰ μου! Ἦρξισαμεν μὲ τοὺς ἀδάμαντας ἔρχεται ἔπειτα ἡ σειρά τῶν καρδιῶν ἀναμφιβόλως. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ ἀρετὴ εὐρίσκει πάντοτε τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς! Ἔστε περιποιητικὴ διὰ τὸν ἀξιόλογον κηδεμόνα σας. Τίς οἶδεν ὅποιον καλλίτερον μέλλον σὰς ἐπιφυλάττει;

Αἱ παρειαὶ τῆς Λιλίας ἐκαλύφθησαν ὑπὸ πυρῶδους ἐρουθίματος, ἐν τούτοις δὲν ἐκινήθη, οὔτ' ἀπεκρίθη ποσῶς ἐφαίνετο σκεπτομένη τι, τὸ ὅποιον κατὰ πρώτην φορὰν διήλθε τὸ πνευμά της. Μετὰ τινος δὲ στιγμῆς ἀπωλέσθη εἰς τὸ πλῆθος.

Εἶδον ἄπαξ ἡ δις εἰσέτι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τὴν καίδη Γεραλδίνην καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς νὰ λαλῶσι πρὸς αὐτὴν μετὰ χλευασμοῦ. Πρὸς μεγάλην μου δ' ἐκπληξιν ἐχόρευσε τὸ cotillon μετὰ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου, ὅστις μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐορτῆς, οἶον ἐπίτηδες, περὶ αὐτῆς μόνον ἐνασχολήθη. Ἡ δὲ Λιλία μοι ἐφάνη δεχομένη πᾶσαν αὐτοῦ φιλοφροσύνην μετὰ προσποιήτου ἐπιφυλάξεως, τὴν ὅποιαν ἐπὶ ματαίῳ προσεπέθει ν' ἀποκρύψῃ.

Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν, ἔρθιος ἐν τινὶ τῆς αἰουστῆς γωνίας, παρετήρησε αὐτὴν μετὰ τοσοῦτον βείας ἀγωνίας, μετὰ τοσοῦτον πραγματικῆς ὀδύνης, ὅσπερ ἐφοβήθη μὴ παρατηρηθῆ. Τὸν ἐπλησίασα, καὶ λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς:

— Συγγνώμην, μιλόρδε, σὰς παρακαλῶ ἄλλα δυνατὸν νὰ παρατηρηθῆτε. . .

— Εὐχαριστῶ, κύριε Οὐίλσον. Ἀναγνωρίζω ἐκ τούτου τὴν ἀρχαίαν φίλιαν σας. Εὐχαριστῶ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιον λαμβάνετε ὑπὲρ δυστυχῶς ὡς ἐγώ, τοσοῦτον σκληρῶς καταβεβλημένου. Ἄ! τετέλεσται λοιπὸν, τετέλεσται!

Ἦμην ἐκστατικὸς. Ἦτο πρᾶγματι ἐκεῖνος, ὁ λαλῶν μοι τοιοῦτοτρόπως, ὁ ἄλλοτε τοσοῦτον γαλήνιος;

Δὲν εἶναι κατάλληλος στιγμὴ ἐξηγήσεων, ἐξηκολούθησεν ὁ λόρδος Σαινζερμαίν. Πόσον εἶμαι δυστυχῆς! Ἀνεκάλυψα τὸ μυστικὸν τῆς καρδίας μου ἐν τῇ στιγμῇ τῆς πικροτέρας ἀπελπισίας τῆς. Δὲν ἔχω τὸ θάρρος οὔτε νὰ φύγω, οὔτε νὰ μείνω. Ἄ! μάλιστα, εἶμαι πολὺ ἄθλιος, κύριε Οὐίλσον! Μισῶ, ἀποτροπιάζομαι τὸν ἀδελφόν μου! Μάλιστα, τὸν φθονῶ καὶ τὸν μισῶ!

Ἐστράφη καὶ πάλιν πρὸς τὸν λόρδον Λουδοβίκου, ὅστις ἀκτινοβολῶν ὑπὸ νεότητος καὶ καλλονῆς, προσήλου πυρῶδη ὄμματα ἐπὶ τῆς Λιλίας. Ὅσον δι' αὐτὴν, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἐκφρασὴν τοῦ προσώπου τῆς ἀπέστρεψε κατὰ τὸ ἡμισυ τὴν κεφαλὴν καὶ κατένευε τοῦ; ὀφθαλμούς.

— Περιφρονῶ ἑμαυτὸν μέχρι φρίκης, ἐπανάλαβεν, ἐκβάλλον βαθὺν στεναγμὸν. Ἄ! ὀλίγον ἠμφίβαλλον περὶ τῶν τελουμένων ἐν τῇ καρδίᾳ μου!.. Εἶχον πιστεύει μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, ὅτι ἤμην δι' αὐτὴν ἀδελφὸς μόνον... πατὴρ συμπαθὴς καὶ τρυφερός! Φεῦ! φεῦ! τὴν ἡγάπων ὡς πατέρα... δι' ἔρωτος, ὅστις δὲν ἦτο δι' ἐμὲ προωρισμένος!

Ἔσταμάτησε, διότι ὁ λόρδος Λουδοβίκος καὶ ἡ Λιλία διήρχοντο πλησίον ἡμῶν κρατούμενοι ἀπὸ τῆς χειρὸς.

— Λιλία! εἶπε δειλῶς ὁ λόρδος Σαινζερμαίν.

Παρετήρησεν αὐτὸν ἐπὶ μακρὸν σκεπτικῆ ἔμμελλε ν' ἀποκριθῆ ἴσως ἄλλ' ἢ λαϊκὴ Ἰσαβέλλα τὴν ἠκολούθει, ἐκείνη δὲ ἀκούουσα τὴν φωνὴν τῆς, ἐστράφη ζωηρῶς πρὸς τὸν λόρδον Λουδοβίκον, ἐπανάηχισε τοὺς ἀστεϊσμούς καὶ τοὺς γέλωτας διὰ τὸ πρόσω ἐλευθέρου καὶ ἐλαφροῦ, ὅστις διόλου δὲν με νύχαριστήτε, καὶ ἀπμακρύνθησαν ἀμφοτέρω.

Ἐπανέωρον αὐτὴν περὶ τὸ τέλος τῆς ἐορτῆς. Ἄχρᾶ, ἐξηγητήμενη, ἠτοιμάζετο ν' ἀφήσῃ τὴν αἰθουσαν.

— Καλὴν νύκτα, κύριε Οὐίλσον, μοὶ εἶπε διὰ φωνῆς γλυκαίας ἀλλὰ πλήρους μελαγχολίας.

— Ἐλπίζω ὅτι διασκεδάσατε, δεσποινίς Χόρν.

— Ὡ! μάστιξ. Ὅποια θελκτικὴ ἐσπέρα!

— Φιλοῦμαι ὅτι ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ἐκουράσθη.

— Νομίζετε; Ὡ! δὲν τὸ πιστεύω. Πιστεύει ἑαυτὸν ἀδυνατότερον παρ' ὅτι πραγματικῶς εἶναι.

— Ἐκείνη λαλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον! ἐσκέφθη ἰδιαιτέρως ἀπὸ τούτου!

Καὶ ἔστρεψε τὰ νῶτά μου, καταληφθεὶς ὑπὸ αἰφνιδίᾳ ἀηδίας.

— Ὅποια ἐορτή! ἀνέκραξε τὴν προίαν τῆς ἐπαύρου ἡ Ἰούδη, ἥτις εἶχε λάβει μέρος εἰς τὰς διασκεδάσεις τῆς νυκτὸς, φοροῦσα ἐσθῆτα ἐξ ἐρυθροῦ μεταξωτοῦ κεκοσμημένην ὑπὸ πλατέων κροσσῶν, περὶ δὲ τοὺς ζανθούς αὐτῆς βραστῆχους κολοσσάκων κίθαριν' τὰ πάντα ἦσαν τόσον ὠραία καὶ τόσον καλῶς διατεταγμένα! Καὶ ἡ μαρκησία! πόσον ἐφαίνετο εὐτυχῆς, περικυκλωμένη ἀπὸ τὴν ἀξιολάτρευτον οἰκογένειάν τῆς! Καὶ αἱ δεσποινίδες Βρανδῶνος, πόσον ἦσαν θελκτικαὶ μὲ τὰς θελκτικὰς καὶ ροδοχρόους αὐτῶν ἐσθῆτας! Ἄλλὰ ποῦ ἴστων διὰ βόλον εὖρεν ἡ Λιλία τὸ ἀδαμάντινον ἐκεῖνο περιδέραιον, — ἂν ἦν αἰ ἀληθῶς τοιοῦτον; Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι ἀπόδειξις μεγίστης ἀδικαισίας αὐτῆς ὅτι τὸ ἐφόρει. Μοὶ ἐφάνη κατ' ὀλοκλήριον ἔστωπον, καὶ πρέπει νὰ τὸ εἶπω, ἤκουσα τὰς δεσποινίδας Βρανδῶνος νὰ κάμωσιν ἐπίσης τὴν παρατήρησιν ταύτην. Εἶναι γελοιοδίστατον νὰ φέρῃ ἀδάμαντας κόρη τῆς τάξεως ταύτης, καὶ δὲν ἐννοῶ

πῶς ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ἐπέτρεψε νὰ στολισθῆ μὲ αὐτοὺς πτωχὸν πλάσμα χωρὶς περιουσίαν. Αἱ δεσποινίδες ἐφαίνοντο τεθλιμμένα, καὶ ἴστων πίστιν μου δὲν εἶχον ἄδικον. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἐλυπήθην πολὺ τὸν λόρδον Λουδοβίκον. Νὰ σκέπτηται, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ γείνη μαρκησία Βρανδῶν! Τόσον ὠραῖος ἄνθρωπος! — Ἄ! πτωχὸς λόρδος Σαινζερμαίν! Ἐφαίνετο βεβαίως ἀρκετὰ καλὴν ὕψιν. Ἄλλ' ἐκαίνο νὰ ἦναι ὁ κληρονόμος! Ἄ! εἶναι μεγάλη δυστυχία βίβαια, ἡ δὲ πτωχὴ λαϊκὴ Βρανδῶνος πρέπει νὰ ἦναι φρικωδῶς κατατεθλιμμένη!

— Μάλιστα, δὲν ἤθελον ἐκπλάγη ἐπὶ τούτῳ, ἀπεκρίθη.

Ποτὲ τελετὴ δὲν παρήγαγε τοσοῦτον ἀπαισίους συνεπειάς, ὅσον ὁ πολυπόθητος οὗτος χορὸς.

Καὶ ἐν πρώτοις ὄσον ἀφορᾷ τὴν μαρκησίαν ἡ σκέψις τῆς Ἰούδης ἦτο ἀληθεστάτη: ἡ ἰδέα ὅτι ὁ λόρδος Λουδοβίκος, ὁ προσφιλέστατος υἱὸς, τὸ εἰδωλὸν τῆς, ἤθελεν εἶσθαι ἀπλοῦς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ δευτερότοκος, ἦτο δι' αὐτὴν ἡ πικροτάτη ἀπάτη.

Ἡ παρουσία τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν εἰς τὸ δημόσιον, ὡς ἀνεγνωρισμένου ἀρχηγῶ τῆς οἰκογενείας, εἶχε ματαιώσει πάντα τὰ φιλόδοξα αὐτῆς ἔνειρα καὶ ἀνεπιστρέφει καταστρέφει τὴν ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου θεωπούμενην ἐλπίδα, ὅτι τὸ ἀσθενὲς καὶ δύσμορφον παιδίον καὶ ζῶν δὲν ἤθελε παράσχει προσκόμματα εἰς τὸ μέλλον τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἄλλ' ἔταν τὸν εἶδε παρουσιαζόμενον ὑγιῆ, βαδίζοντα καὶ λαλοῦντα ὡς ἕλεος ὁ κόσμος, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδίστασε πλεόν' αἰφνιδίᾳ δὲ πεποιθήσει ἐνετυπώθη εἰς τὸ πνεῦμά τῆς: ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ἦν ζήστη.

Ἐτέρα δι' αὐτὴν ἀπάτη ὑπῆρξεν ἡ συμπεριφορὰ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου. Ἐκείνος, δι' ἂν εἶχε δοκιμάσει τοσοῦτον ἐξείας ἀνησυχίας, εἶχε τελεθῆ, χωρὶς ἐπὶ στιγμὴν νὰ διατάσῃ, εἰς τὴν τάξιν, ἂν διέγραφεν αὐτῷ ἢ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατὰστάσις του μετὰ τοσαύτης εὐκολίας καὶ θυμηδίας, ὡσεὶ μηδέποτε εἶχε προσμεριδιάσει αὐτῷ ἕτερα μοῖρα. Ἀπορροφηθεὶς ὑπὸ τοῦ παράφρονος πρὸς τὴν Λιλίαν θαυμασμοῦ, περὶ αὐτῆς μόνον ἠσχολεῖτο, χωρὶς δὲ νὰ φροντίξῃ τί θὰ εἶπῃ ὁ κόσμος, δὲν ἐδίτασε νὰ ἐκτελεθῆ, ἅμα κατὰ πρῶτον δημοσίᾳ παρέστη ἐν Βρανδῶνι, κηρυττόμενος οὕτως εἶπειν ὁ αἰχμηλάτος τῆς.

Εἰς τὰς ἀφορμὰς ταύτας τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀνησυχίας προσετίθησαν ἕτεροι πικρότεροι ἀκόμη.

Ἐνεκα τῶν παραδόξων καὶ ἀπιστευτῶν δαπανῶν, συνεπειῶν τῆς μεγαλοπρεποῦς συντηρήσεως τοῦ οἴκου του, ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ὁ μαρκησίας ἐσπενοχόρευτο ὀλίγον ἤδη δ' ἔτι μαλ-

λον, ὅποτε ἦτο ἠναγκασμένος νὰ πληρώσῃ τὰ χρεῖα τοῦ λόρδου Λουδοβίκου, ὅστις οὐ μόνον ὑπερβαλλόντως ἄσωτος, ἀλλὰ μακρῶς χαρτοπαίκτης προσέτι, ἐθίσθει νὰ βλέπῃ τὰς ἐλαχίστας ἐπιθυμίας του ἱκανοποιημένας καὶ ἤδη κατακυριευθεὶς ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος ἐκείνου τοῦ κόρου, τοῦ ὀδηγοῦντος βαθμῆδον εἰς τὴν κακίαν τὸν φιλήδονον ἄνθρωπον, μοιραίως εἶχεν ἐξολισθήσει. Εἶχε παίξει μεγάλα ποσά, ἡ δὲ μήτηρ του, ἡ ἐμπειστευμένη τῶν ἀπωλειῶν αὐτοῦ καὶ τῆς στενοχωρίας, ἔβλεπε μετὰ φρίκης, ὅτι ἡ προφανὴς ὑγεία τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν ἔθετε προσκόμματα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ περιλημένου υἱοῦ τῆς.

Εἰ καὶ ἀναγκασθεῖσα νὰ ὁμολογήσῃ εἰς ἑαυτὴν, ὅτι τὸν εἶχεν ἀναθρῆσει μετὰ πολλῆς ἐπιεικειᾶς, ἀπρσποῦ; διὰ δευτερότοκον υἱὸν τῆς οἰκογενείας, ἡ ἀγροῦνία τῆς ἐν τούτοις ἐπανίστατο, ἀνοούμενη ν' ἀνγκυλωθῆ ὅτι ἡ φρόνησις ζωηρῶς ὑπεδείκνυεν ὡς ἀλήθειαν. Καὶ ἐκολλακεῖτο φρονούσα ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἢ τοῦλάχιστον λιαν ἀπίθανον νὰ νυμφευθῆ ὁ λόρδος Σαινζερμαίν, ἡ δὲ σκέψις αὕτη μόνη κατόρθου νὰ κατευάνη ὀλίγον τοὺς φόβους τῆς.

Ὅσον πικρὰ καὶ ἂν ἦσαν ἐν τούτοις διὰ τὴν μαρκησίαν αἱ συνέπειαι τῶν συμβάντων ἐκείνων, δὲν ἐδημιούργουν δι' αὐτὴν ἔαν τινα κατὰστασιν κατ' ὀλοκλήριον, ἂν δὲ σήμερον κατέβληεν αὐτὴν ὁ φόβος τοῦ μέλλοντος, οὗτος εἶχεν ἤδη πολλάκις ἐπισκεφθῆ τὰς ἀγρόπυους αὐτῆς νύκτας.

Τὸναντίον ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ἐξηγεῖτο ἀποτόμως ἀπὸ τοῦ εὐτυχοῦς ὄνειρου του. Ἀνακαλύπτων τὸ μοιραῖον τῆς καρδίας του μυστήριον, παρεδόθη κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς εἰς ὀλιψιν, εἰς ἀγωνίαν ἐπὶ τοσοῦτον τρομερωτέραν, ὅσον ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶχε παρέλθει μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης γαληνωτέρα, ἐλευθέρω πάσης ἡθικῆς συγκινήσεως.

Ἐπῆρξεν ὁ ὀλιβερός μάρτυς ὑπερβολῶν τινῶν ἀκαταβλήτου ἀπελπισίας, τῶν ὁποίων ἐγένετο θῆμα.

— Ὡ! κύριε Οὐίλσον! ὅποια μεταβολή! ὅποια τρομερὰ ἀνακάλυψις!... Ἡ Λιλία μου, ἡ γλυκαία, ἡ ἀθῶα Λιλία μου! Πόσον ὀλίγον ἀμφεβάλλομεν ἀμφοτέρω, ὅτι τὸ τέρας, τὸ ὅποιον ἐκείνη, μετ' ὕλην τὴν δυσμορφίαν του, περιέβαλλε διὰ τοσοῦτον ἀφελούς καὶ τρυφερῆς ἀφροσύσεως, ἠδύνατο νὰ ὑποβάλλῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του πάθος, τὸ ὅποιον ἤθελε τὸν καταστήσει διὰ παντὸς εἰδεχθῆ καὶ ἀποτρόπαιον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς!... Νὰ τολμήσω νὰ τὴν ἀγαπήσω!... ἐκείνη!... Ἄ! εὐτυχία μου, νεότης μου, ζωὴ μου!... τὰ πάντα καταρούουσιν!... εἶμαι κατάρατος. Ἄ! τετέλεσται! Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀνακτῆσω τὴν εὐλογητὴν ἐκείνην ἡγνοίαν, δι' ἧς ἐμεθυσκόμην ἐκ τῶν μειδιαιμάτων

τῆς, τῆς ἀξιολατρεύτου, τῆς θείας ὠραιότητός τῆς! Ἦδη, τὰ πάντα εἶναι δι' ἐμὲ δηλητήριον. Ὅταν τὴν βλέπω, αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν μου βασανιζομένην ἕνεκα τῆς γλυκύτητός τῆς, τῶν θελημάτων τῆς, τῆς μαγείας τῆς, καὶ χάνω τὸ λογικόν μου... Ἄ! εἶθε διὰ παντὸς νὰ τὴν ἐστεροῦμαι!

— Φεῦ! μιλῶντα, τῷ ἔλεγον, μὴ καταβάλλεσθε τοιοῦτοτρόπως. Ἔστε δικαιότερος πρὸς ἑμᾶς αὐτούς, Ἄναλογισθήτε τὴν ἀξίαν σας. Διὰ τὴν ἀποπειρᾶσθε νὰ νικήσητε, ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι πρὸ ἡμῶν ἐπραξαν τοῦτο ἤδη; Σκέφθητε ὅποιος εἶσθε!

— Μή μοι λαλήτε ποτὲ περὶ τούτου, Οὐίλσον. Μὴ μὲ πειράζετε διὰ τῆς σκληρᾶς ταύτης σκέψεως... Μάλιστα, ὁμολογῶ ὅτι ὑπάρχουσι στιγμαί, κατ' ὅς λέγω ἐν ἑμαυτῷ ὅτι ἠδυνάμην νὰ τὴν ἀγορεύσω... ὅτι ἠδυνάμην νὰ τὴν ποίσω ν' ἀνταλλάξῃ ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ μου τὴν ὠραιότητά τῆς... Φρικώδης πειρασμός!... Ποτὲ, ποτέ! Ἡ εὐγνωμοσύνη ἴσως... ἴσως ἐπίσης ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ ματαιότης. Ἡ γυνὴ εἶναι ἀδύνατος, καὶ προσέτι δὲν εἶναι ἄγγελος... Ἄλλὰ, ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ! Ὡ! Λουδοβίκε! πόσον σὲ φθονῶ!... Σκέπτεσθε ὅτι τὸν ἀγαπᾷ, Οὐίλσον, ἐκείνη;

Δὲν ἠδυνάμην νὰ συνειθίσω εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην:

— Δὲν πιστεύω, τὸ εἶπον.

Ἐφάνη ἀνακουφισθεὶς.

— Ἄν ὁ Θεὸς μὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τῆς λύπης ταύτης, ἔστω ἠύλογημένος! Εἶναι δέκα ἐπτά ἐτῶν μόλις... Εἶναι ἡ ἡλικία τῆς ἐξεργήσεως τῶν παθῶν... καὶ ἐν τούτοις, ἂν ἡ καρδία τῆς δὲν εἶχε λαλήσει, ἠδυνάμην ἴσως νὰ τὴν νυμφευθῶ καὶ νὰ ἱκανοποιήσω ἐπὶ τινα ἔτη τὴν ἀνάγκην τῆς ἀφροσύσεως τῆς ἀθῶας αὐτῆς φύσεως... καὶ ἤθελον ἀποθάνει νύχαριστήμενος, καταλείπων αὐτὴν εὐτυχῆ καὶ γαλήνιον... Ἄλλὰ σήμερον στεροῦμαι καὶ τούτου... Ἀπωλέσθησαν δι' ἐμὲ τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔτη τῆς γαλήνης... ἡ δὲ ἀγωνία μου ἤρχισε, πρὶν ἢ δυνῆθαι νὰ τὰ ἀπολαύσω.

Εἶπον ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ τὴν Λιλίαν ἀγαπᾶσαν τὸν λόρδον Λουδοβίκον. Ἐν τούτοις τί ἔπρεπε νὰ σκεφθῶ; Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου χοροῦ μεγάλη εἶχε τελεσθῆ μεταβολὴ ἐν αὐτῇ. Ἐὐ τῶς γαλήνιον καὶ ἀγνὸν μέτωπον αὐτῆς εἶχε καταστῆ περιφροντι. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐδάκρυον αἰφνιδίως, μετ' ἕλας τὰς ἐναντίας προσπαθείας τῆς, πολλάκις δὲ συνήντησα αὐτὴν μόνην, σίνουον καὶ μελαγχολικὴν περιπατοῦσαν εἰς τὰ δάση. Ἦγάπα πράγματι, καὶ ἡγάπα τὸν λόρδον Λουδοβίκον;

Τρεῖς μόνον ἡμέρας εἶχε μείνει ἐν τῷ πύργῳ ὁ λόρδος Λουδοβίκος, κατὰ δὲ τὸ σύντομον τοῦτο διάστημα ἐνησχολεῖτο ἀκαταπαύστως περὶ τῆς Λιλίας, χωρὶς νὰ προσπαθῆ νὰ διασκεδάσῃ τὸν θαυμασμόν, τὸν ὅποιον αὕτη τῷ ἐνέπνευεν,

δρακίζομενος εις τὰς ἀδελφάς του, ὅτι οὐδέποτε συνήντησε θελιτικώτερον καὶ μαγυτικώτερον πλάσμα· ὅτι ἀκαταμέτρητος ἦτο ἡ μεταξύ ἀλλήλων ἀπόστασις καὶ ὅτι τὸ μελαγχολικὸν καὶ ὀνειροπόλον αὐτῆς ἦθος ἐκέκτητο μυριάκις πλείονα θέλγητρα ἀπὸ πάσας τὰς εὐθύμους αὐτῶν χάριτας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὁ θαυμασμὸς αὐτοῦ ἦτο ἐπὶ τοσοῦτον παραδόξος ἔσον φανερός, ἐπὶ τοσοῦτον μάλιστα φανερός, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ μαρτυρία ἀντὶ τὰς ταραχὰς ἢ τὴν ἀνησυχίαν, τοῦναντίον οὐδὲμίαν ἠσθάνθη ἀνησυχίαν. Περιωρίσθη μόνον νὰ μὴ τὸν κρατήσῃ, ὅταν ἀνήγγειλε τὴν εἰς Λονδίνον ἀναχώρησίν του, διακηρύττων ὅτι ὁ ἀνυπόφορος ἐκεῖνος πύργος ἦτο κατάλληλος διὰ προκατακλυσμάτια ὄντα.

Μὲς ἐγκατέλειπε λοιπὸν τρεῖς μετὰ τὸν χορὸν ἡμέρας. Ἡ ἀναχώρησις αὐτοῦ, ὡς ἐσκεπτόμεθα ἤδη, δὲν εἶχεν ἐπιθέσει τέρμα εἰς τὴν μελαγχολίαν τῆς Λιλίας. Τοῦναντίον ἡ ὀλίγη αὐτῆς ἠὺξήσε· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρὸς τὸν λόρδον Σαινζερμαῖν συμπεριφορὰ τῆς μετεβλήθη. Παραδόξως ἐπιφύλαξις, στενοχωρία τις διεδέχθη τὴν ἀφελῆ ἐκείνην οἰκειότητα, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν εἶχε συνειθίσει. Δὲν ἐπλησίαζε πλέον τὸ ἀνάκλιτρόν του μετὰ τῆς θωπευτικῆς καὶ ἐρωτικῆς σχεδὸν ἐκείνης προθυμίας, τῆς τοσοῦτον πολυελεγγήτρου, δεικνύουσα εἰς αὐτὸν τὰ σχέδιά της, τὰ ἄνωγτα της καὶ τὰ πτηνά της, προκαλοῦσα τὸν γέλωτα αὐτοῦ διὰ τῆς ζωηρότητός της, ἢ ἀναγινώσκουσα εἰς αὐτὸν χωρίον τι βιβλίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου εἶχε συγκινήθη. Μόλις ἐσυντρόφειεν αὐτὸν πλέον ἀπέφρευε τὴν κυρίαν Καρτθράιτ, μὴ ἀφίνουσα σχεδὸν πλέον τὰς ἐξαδέλφους της. Εἶχε μαντεύσει λοιπὸν τὰ αἰσθημάτων τοῦ λόρδου Σαινζερμαῖν, ὥστε καὶ ἀκουσίως ἠσθάνετο φρικτὴν ἢ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ τοῦ ἐτέρου ἀδελφοῦ ἀρτιγενῆς αὐτῆς ἔρωσ προσείλκεν αὐτὴν πρὸς τὰς ἀδελφάς του; Ὁ λόρδος Σαινζερμαῖν ἐπίστευε τὸ πρῶτον, αὐτὴ δὲ ἡ πεποιθήσις συνεπλήρωσε τὴν ἀπελπισίαν του.

— Τὰ πάντα ἐξηγοῦνται, μοὶ εἶπεν ἡμέραν τινά. Ἐπροδόθην, ἢ δὲ πτωχὴ κόρη μὲ ἀποφύγει μετὰ φρίκης καὶ ἀηδίας. Πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα; Πτωχὸν πλάσμα! Ἐξεδιόχθη ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἀσύλου της ὑπὸ τρομεροῦ τέρατος, δίκην παραδόξου ἐφιάλτου ἀπολιθοῦντος τὴν νεανικὴν φαντασίαν της... Ὁ Λιλία μου, λατρευομένη Λιλία μου! Διατί δὲν μοὶ εἶναι ἐπιτατραμμένον νὰ ἦμαι ἀκόμη ἀδελφός σου καὶ φίλος σου;... Ἄλλ' ὅχι· μὲ ἀποτροπιάζεται ἡδὴ... μὲ φοβεῖται καὶ μὲ μισεῖ ἐκείνη, ἥτις πρὸ τινῶν ἡμερῶν μόλις πᾶσαν αὐτῆς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χαρὰν ἔθετεν εἰς τὸν μετ' ἐμοῦ βίον της! Τὸ ἐγώιστικὸν πάθος μου ἦτο ἄξιον τῆς τιμωρίας ταύτης!

Κατέχετο ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης, μάτην ἐπιζητῶν νὰ τὴν ἐκδιώξῃ, μάτην ποθῶν διὰ τῶν

ἠρωϊκῶν προσπαθειῶν του νὰ καταστῇ καὶ πάλιν ἑαυτοῦ κύριος. Ἢ πάλιν ἦτο βιασιώτατα διὰ τὸν λεπτὸν αὐτοῦ ὀργανισμόν, μετ' ἀγωνίας δ' ἔβλεπον αὐτὸν ἐξασθενεῖντα καθ' ἐκάστην. Νόσος ὀλιθερωτέρα, ἀσπονδοτέρα τῆς καταβαλοῦσης τὴν πτωχὴν μητέρα του, ὑπέσκαπτεν αὐτὸν, ὀδηγοῦσα ταχέως εἰς τὸν τάφον. Ἐρως ἔπελπις, ἔτι μᾶλλον αὐξάνων τὴν ἀγωνίαν του ἕνεκα τῆς παρουσίας ἐκείνης, ἥτις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἔρωτός του.

Αἱ παρειαὶ αὐτοῦ ἐκοιλαινόντο ἐπὶ μᾶλλον καθ' ἐκάστην ἢ λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν του ἦτο ὑαλώδης ἢ φωνὴ του ἔχανε τὴν γλυκύτητα αὐτῆς καὶ τὴν καθορότητα, λαμβάνουσα τόνους τραχεῖς, τρόμον διεγείροντας. Ἀνήγγειλα εἰς αὐτὸν τὴν σπουδαιότητα τοῦ κινδύνου, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ προσπαθῆσθαι νὰ τὸν ἀποδιώξῃ.

— Παντάσασι, μοὶ ἀπεκρίθη. Πρὸς τίνα λόγον ἢ θεραπεία, ἥτις ἤθελε μὲ καταστήσει δυστυχῆ; Πιστεύετε λοιπὸν ἐπὶ ἐπιπροτίμων νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς ἀπειρίας της, τῆς νεότητός της, ὅπως συνενώσω διὰ παντὸς τὴν ἄγγελον ἐκείνον μεθ' ἐνὸς ἀθλίου οἴου ἐγὼ δυσμόρφου; Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν ἤθελεν ἀμφιβάλλει μὲχρι τίνας σημείου ἠδυνάμην νὰ καταστῶ εἰς αὐτὴν ἀπεχθής. Ὅχι, ὅχι, ἐγκαταλίπετέ τε εἰς τὴν τύχην μου, φίλε μου. Ὅλίγην ἀποδίδω σπουδαιότητα ἐν θεραπευθῶ ἢ ὅχι.

Εἶχεν ἡ Λιλία συνειδήσιν τῶν συμβαινόντων; Πρὸ ὀλίγου χρόνου καταστροφή τοσοῦτον ταχεῖα ἤθελεν ἐξυπνίσει τὴν τρομερωτέραν αὐτῆς ἀφοσίωσιν, ἤθελε διεγείρει τὰς ζωηρότερας ἀνησυχίας της. Ἀλλὰ σήμερον δὲν συνέβαινε αὐτῶ πλέον. Ἦναι ἀληθὲς ὅτι ἐνόησε ἀκόμη, ἕνεκα τῆς συνθηεῖας ἐπλησίαζεν αὐτὸν, ἥπως θέσῃ θρανίον τι εἰς τοὺς πόδας του ἢ προσκεφάλαιον ὑπὸ τὴν κεφαλὴν του ἄλλ' ἀμέσως ἀπεσύρετο ἐν σιγῇ, πολλὰκις δὲ πρὶν ἢ τελειώσῃ τὴν ἀρξαμένην ἐργασίαν. Ὁ λόρδος Σαινζερμαῖν ἔκαμα παρατηρήσεις εἰς αὐτὴν, στενάζων διὰ τὴν ἐλάττωσιν ταύτην τῶν φροντίδων της. Ἐν τούτοις, προσέθηκε, προτιμώτερον τοιουτοτρόπως καὶ τὴν ἀπώθει τρομερῶς, ὅπότεν ἤθελε νὰ τῷ ἀποδώσῃ μίαν τῶν ἐλαφρῶν ἐκείνων ὑπηρεσιῶν.

— Μοὶ προξενεῖτε πόνον, Λιλία, ἔλεγεν. Ἠσυχάσατε, ἀγαπητὸν τέκνον. Ἢ κυρία Καρτθράιτ ὕα ἐκτέλεσῃ καλλίτερα ἀπὸ σᾶς τὴν ὑπηρεσίαν.

Ἡ Λιλία τότε συγκεχυμένη ἀπεσύρετο ὀλίγα βήματα μακρὰν. Μετὰ μίαν στιγμὴν εὗρισκε δεικαιολογίαν τινα διὰ τὴν ἀφήσῃ τὸν θάλαμον καὶ δὲν ἐπανοραίνετο καθ' ὅλην τὴν ἐσπέραν.

Ἢ κυρία Καρτθράιτ δὲν ἔσχε μετ' ἐμοῦ ἐξηγήσεις. Ἢ μελαγχολικὴ ἀσθηρότης τοῦ ἤθους της προέδιδε μόνη τὴν πεποιθήσιν, ὅτι αἱ ἰκεταίαι τῆς πτωχῆς μαρτυρίας Βρανδῶνος, ὅτι αἱ ἴδιαι αὐτῆς προσπάθειαι ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς,

καὶ ὅτι ὁ φίλος ἡμῶν ἀπώλλυτο ὄμμα τοῦ πάθους ἐκείνου, διὰ τὸ ὁποῖον ἀμφοτέραι μετὰ σταθερότητας εἶχον ἐλπίζει, ὅτι ἐξήρχον νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰ σχέδια αὐτῶν διὰ τὴν ἀνατροφὴν του.

Ἐκταὶ συνέχισα.

Κ^ς ΜΑΡΣΗ.

Ἢ ἐπιμένῃ ἐπιστολῇ, γαλλιστὶ γραφίσα, ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ ξένης κυρίας, τακτικῶς ἀναγινωσκούσης τὸ φύλλον μας. Ἐυχαρίστως δημοσιεύομεν μεταφρασίν αὐτῆς. Σ. τ. Δ.

ΕΚΤΩΡ ΒΕΡΑΙΟΖ'

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἐστίας»,

Ἀνέγνωσα ἐσχάτως τὸ ὠραῖον βιβλίον τὸ ἐπιγραφόμενον Mémoires d' Hector Berlioz, ἐσκέφθην δὲ ὅτι τεμάχια τινὰ ἐξ αὐτοῦ ἀφορῶντα εἰς τὴν χαλεπωτάτην ἀληθῶς νεότητα τοῦ εὐφυοῦς μουσουργοῦ ὅα ἦσαν ἄξια νὰ γίνωσι γνωστὰ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας».

Ὡς δὲν ἀγνοεῖτε ὀλίγος εἶναι χρόνος ἐξ οὗ τὸ βιβλίον ἐξεδόθη, διότι ὁ Berlioz ῥητῶς παρήγγειλε τοῖς φίλοις αὐτοῦ νὰ μὴ προβῶσιν εἰς ἐκδασίν τῶν Ἀπομνημονευμάτων του παρὰ μετὰ τινὰ ἔτη ἀφ' οὗ ἤθελεν ἀποθάνει, ἀπέθανε δὲ τῷ 1869.

Τολμῶ δὲ, κύριε, ἐν ἐσωκλείστῳ σημειώσω νὰ σὰς ὑποδείξω μέρη τινὰ τοῦ βιβλίου πολὺ κινουῦντα τὸ διάφορον καὶ μαρτυροῦντα ἀριδίως ὁπόσα κωλύματα δύναται νὰ ὑπερικήτῃ ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ θέλγησις. Ὁ πατὴρ τοῦ νεαροῦ μουσολήπτου ἦτο ἰατρός καὶ ἐπεθύμει ἰατρὸν νὰ ἰδῇ καὶ τὸν υἱὸν του, πρὸς τοῦτο δὲ καὶ τὸν ἐπέμψεν εἰς τοὺς Παρισίους, ἀλλ' ἐκείνος, πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ μόνην ἀκάθεκτον αἰσθανόμενος κλίσιν, ταχέως ἀπεχαιρέτισε χάριν τοῦ ἠδείου τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τὰ ἐδῶλια. Ἢ μήτηρ του, γυνὴ θρησκομανῆς καὶ νομιζούσα ὅτι οὐτιδανοὶ τινες εἶνε οἱ καλλιτέχναι, κατηράσθη τὸν υἱὸν της, ὁ δὲ πατὴρ του ἔπαυσε ἀπὸ τοῦ νὰ τῷ πέμπῃ τὸν συνήθη πρὸς διατήρησίν του μισθόν. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει μόνον ἡ κατὰρα καὶ ἡ πενία καὶ αὐτοὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ ἄλλοθεν εἶχον διάθεσιν νὰ ἐνθαρρύνωσι τὸν εὐφυῆ νεανίαν καὶ κατεπίκρανον τὸν δυστυχῆ μαθητὴν. Καὶ ἡμῶς πλήρως ἐνθουσιασμοῦ ἀγίου ὑπὲρ τῆς τέχνης, δὲν ἀπηλείσθη ὁ Berlioz εὐρεθεὶς ἐνώπιον τοσοῦτων κωλυμάτων ἀγωνίζεσθαι μὲ τὴν σιδηρὰν ἐκείνην θέλησιν, ἥτις τὰ πάντα καταβάλλει, ἢ ἰσχυρὰ ἐκείνη θέλησιν τῷ δίδει τὴν δύναμιν νὰ ὑποφέρῃ τὴν πείναν... Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὸν ἴδιον νὰ διηγήσῃ καὶ νὰ διηγηθῇ διὰ τῆς ποιητικῆς του γλώσσης τοῦ τρικυμιώδους βίου του τὰ συμβῶντα. Ἐν Ἀθήναις, Ἰούλιος 1873.

Κ. *

Εἶχον ἐνοικιάσει, λέγει ὁ Berlioz, μικρότατον ἰ. Ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1803 ἐν Côté-Saint-André (ἐν Γαλλίᾳ), ἀπέθανε δὲ ἐν ἔτει 1869. Ἦτο μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐκλεγθεὶς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀδελφοῦ Ἀδέρμ. Ἐγραφε δύο μελοδράματα: Benvenuto Cellini καὶ τοὺς Τρῆνας. Ἐπὶ τινὰ κενρὸν ἔγραφε τῆς Μουσικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς Gazette musicale καὶ τοῦ Journal des débits.

δωμάτιον εἰς τὸ πέμπτον πάτωμα, ἀντὶ δὲ νὰ τρώγῃ εἰς ξενοδοχεῖον ἠκολούθουν δίκαιαν ὄλιαν καλογηρικὴν, δι' ἣς εἶχον καταρθώσει νὰ περιορίσω τὰς δαπάνας μου εἰς ἐβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα τὸ πολὺ λεπτὰ τὴν ἡμέραν. Ἐτρωγον δὲ συνήθως ἄρτον, σταφίδας, δαμάσκηνα ἢ φοινικοβαλάνους.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο θέρος, ἐξηρχόμην τοῦ δωματίου μου, ἠγόραζα ἀπὸ τινος ἐκεῖ πλησίον μαγαζείου τὰ πρὸς τροφὴν μου, ἔπειτα δὲ ἐπορευόμην εἰς τὴν Νέαν Γέφυραν καὶ ἐκαθήμεν διὰ νὰ γευματίσω παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀγάλματός τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Ἐκεῖ χωρὶς οὐδόλους νὰ σκέπτομαι περὶ τῆς βραστῆς ὄρνιθος, ἢ ἢν εἶχεν ἐνευροπολήσει ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς διὰ τὸ γεῦμα τῆς Κυριακῆς τῶν χωρικῶν του, ἔτρωγον τὸν ξηρὸν μου ἄρτον παρατηρῶν μακρὰν τὸν ἥλιον δύοντα ὀπισθεν τοῦ ὄρους τοῦ Ἀγ. Βαλεριανοῦ, παρηκολούθουν μὲ μαγευμένον ὀφθαλμὸν τὴν ἀκτινοβολοῦσαν ἀντανάκλασιν τῶν ὑδάτων τοῦ Σηκουάνα, ἄτινα ἔρρεον μορμουρίζοντα πρὸ ἐμοῦ καὶ εἶχον ἐξάλλον τὴν φαντασίαν ἐκ τῶν λαμπρῶν εἰκόνων τῶν ποιημάτων τοῦ Θωμᾶ Μοῦρ, ὃν ἀπλήστως καὶ μετὰ τρογῆς ἀνεγίνωσκον τότε πρῶτον γαλλικὴν μεταφρασίν τυχαίως περιελθοῦσαν εἰς τὰς χεῖράς μου....

Ἐν τοσοῦτῳ ἐπλησίαζεν ὁ χειμὼν, τὰ λουκούλλια μου γεύματα δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ γίνωνται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Νέας Γεφύρας ἐστιατόριόν μου, διότι ὁ ἥλιος τὸ εἶχε πλέον ἐγκαταλείψει καὶ τὸ εἶχε περιβάλλει ὑγρὰ ἀτμόσφαιρα καὶ παγερά. Εἶχον ἀνάγκην ξύλων καὶ ἐνδυμάτων βαρυτέρων. Ἀλλὰ ποῦ χρήματα;... Ἐκ τῶν παραδόσεων μου ἀπελάμβανον ἐν φράγκον δι' ἕκαστον μῶθημα, ὥστε τὸ ἔδον μνηματὸν μου ἔσοδον ἦτο ἐλάχιστον. Ἐπρεπεν ἢ νὰ ἐπιστρέψω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ νὰ τῷ εἶπω τὸ ἡμάρτον ἢ ν' ἀποθάνω τῆς πείνης, μέσος ὄρος δὲν ὑπῆρχε! Ἀλλ' ἡ δύσκολος αὐτὴ θέσις ἐμποιήσασά μοι ἀδάμαστον μανίαν μοὶ ἐνέπνευσεν ἴσα ἴσα νέας δυνάμεις διὰ τὴν πάλην. Ἀπεφάσισα τὸ πᾶν νὰ ἐπιχειρήσω, τὸ πᾶν νὰ ὑπομείνω καὶ αὐτοὺς ἐν ἀνάγκῃ τοὺς Παρισίους νὰ καταλείψω μᾶλλον παρὰ νὰ ἐπιστρέψω νὰ διαγάγω φυτικὴν πλέον ζωὴν εἰς τὴν πατρίδα μου. Μοὶ ἤρεσκον παιδιόθεν τὰ ταξείδια ἔσον σχεδὸν καὶ ἡ μουσικὴ ὅθεν προσέστρεξα εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς ξένων θεάτρων καὶ ἐζήτησα παρ' αὐτῶν νὰ προσληφθῶ ὡς πρῶτος ἢ δεῦτερος ἀλλήτης εἰς τινὰ ὀρχήστραν τῆς Νέας Γόρκης, τοῦ Μεξικῶ, τοῦ Σίδνεϋ ἢ τῆς Καλλούττας. Θὰ ἐπορευόμην καὶ εἰς τὴν Κίαν, θὰ ἐγινόμην καύτης, πειρατῆς, ἄγριος, μᾶλλον παρὰ νὰ ὑπο-

1. Ὁ ἀγαθὸς βασιλεὺς Ἐρρίκος δ' Δ' ἔλεγεν ὅτι ἐπιθέμει εἰς τοιαύτην εἰδαιμονίαν νὰ φθάσῃ διὰ τῆς διοικητικῆς του οἱ ἀπὸστολεῖς, ὥστε οἱ χωρικοὶ νὰ δύνανται καθ' ἐκάστην Κυριακὴν νὰ ἔχωσι βραστὴν αἰεὶ εἰς τὴν τράπεζάν των. Σ. Μ.

χωρήσω. Τοιοῦτος εἶνε ὁ χαρακτήρ μου. Ὁ θέλων νὰ καθάβῃ τὴν θέλησίν του, ὅταν ἐμπνέται αὐτὴ ὑπὸ τοῦ πάθους, πράττει ἔργον τόσον ἀσύνετον καὶ τόσον ἐπικίνδυνον, ὅσον ὁ νομίζων ὅτι δύναται συμπιέζων τὴν πυρίτιδα νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκπυροσκορτήσῃ.

Ἄλλ' αἱ προσπάθειαι μου παρὰ τοῖς ἀνταποκριταῖς τῶν ξένων θεάτρων ὑπῆρξαν μάταιαι, δὲν ἤξεύρω δὲ καὶ ἐγὼ εἰς τί μέτρον ἐμελλον νὰ κατασφύγω, ὅτε ἐμαθον ὅτι προσεχώρῃ ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ τὰς παραστάσεις τοῦ τῶ Νέου Θεάτρου. Ἐπρόκειτο νὰ παρασταθῶσιν εἰς τὸ θέατρον ἕκαινο βωδεδίλλια καὶ κωμικὰ μελοδράματα ὁπωσοῦν ἐκτενῆ. Προσέτρεξα πρὸς τὸν διευθυντὴν τῶν θέσιν ἀλλήτων ἐν τῇ ἀρχῆστρα. Ἄλλ' οὐδεμία δυστυχῶς θέσις ἀλλήτου ἔμενε πλεόν, ὅλοι εἶχον δοθῆ. Ἐξήγησα θέσιν ἐν τῷ χορῷ καὶ ἐκεῖ ἀπέτυχον. Ὁ θάνατος μοι ἔμενεν!... Ὅπως δὴποτε ὁ διευθυντὴς ἔσχε τὴν καλοσύνην νὰ κρατήσῃ σημεῖωσιν τῆς κατοικίας μου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μὲ προσκαλέσῃ ἂν τυχὸν ἤθελεν ἀποφασισθῆ ἡ ἀύξησις τοῦ προσωπικοῦ τοῦ χοροῦ. Ἡ ἐλπίς αὐτὴ ἦτο ἀμυδροτάτη καὶ ὅμως ὑπ' αὐτῆς ἐθοσκόμην ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἕως οὗ μοι ἀννηγγέλην ὅτι προσκηρῶθη διαγωνίσμα διὰ τὴν θέσιν ἐκείνην, ἥτις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας μου. Τὸ διαγώνισμα ἐμελλε νὰ λάβῃ χώραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν φαρμακασίων τῆς ὁδοῦ Γρενὲλ Σαιντονορέ. Ἐπορεύθην καὶ ἐγὼ ἐκεῖ. Πέντε ἢ ἕξ δυστυχῆς ὡς ἐγὼ περιέμενον ἐν πλήρει ταραχῆς σιγῇ τοῦς κριτάς. Μεταξὺ τῶν διαγωνισθησομένων ἦτο εἰς ὑφαντῆς, εἰς σιδηρουργός, εἰς ἀπολυθεῖς ἠθοποιὸς μικροῦ τινος θεάτρου τοῦ βουλεβαρίου καὶ εἰς ψάλτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου. Ἦ θέσις, περὶ ἧς ἐμέλλομεν νὰ διαγωνισθώμεν ἦτο θέσις δευτεροφώνου, ἐγὼ δὲν εἶχον παρὰ μετρίου βαρύτῃ φωνήν, ἀλλ' ὁ ἐξεταστὴς μας, ἐσκέφθη, δὲν ἔδιδεν εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην τόσον μεγάλην προσοχήν.

Ὁ ἐξεταστὴς ἦτο αὐτὸς ὁ διευθυντὴς. Παρουσιάσθη ἀκολουθούμενος ὑπὸ μουσικοῦ τινὸς ὀνόματι Μιχαήλ, ὅστις καὶ νῦν ἐτι ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἀρχῆστρας τοῦ Βωδεδίλλου. Δὲν εἶχομεν δὲ ἐκεῖ οὔτε κλειδοκύμβαλον, οὔτε κωμωδάλιπτον. Τὸ βιολίον τοῦ Μιχαήλ ἐμελλε νὰ συνοδεύῃ τὸ ἄσμα μας.

Τὸ διαγώνισμα ἤρχισεν. Οἱ ἀντίπαλοι μου ἐτραγώδησαν διάφορα ἄσματα, τὰ ὅποια ἐπιμελῶς εἶχον μελετήσῃ. Ἄφ' οὗ ἐκείνοι ἐτελειώσαν, ὁ παχύτατος διευθυντὴς μας μ' ἐρώτησε τί εἶχον φέρει διὰ νὰ τραγώδησω.

— Ἐγὼ; τίποτε, τῷ ἀπάντησα.

— Πῶς τίποτε; Τί θὰ τραγώδησῃς λοιπόν;

— Ξερώ καὶ ἐγὼ, ὅ,τι θέλετε. Δὲν ἔχετε ἐδῶ τετράδια μουσικῆς;

— Δὲν ἔχομεν τίποτε. Ἄλλως τε, προσέθηκε

μὲ ὄφρος περιφρονητικὸν, δὲν πιστεύω νὰ εἴσθε εἰς θέσιν νὰ τραγώδησητε ἐκ πρώτης ὄψεως....

— Μὲ συγχωρεῖτε, τραγώδῳ ὅ,τι δὴποτε.

— Τότε τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἐδῶ μουσικὴν, δὲν ἤξεύρετε τίποτε ἀπ' ἐξῶ;

— Μάλιστα, ἤξεύρω ἀπ' ἐξῶ τὰς *Αναΐδας*, τὴν *Στρατοικήν*, τὴν *Ἐστίαν*, τὸν *Κορηθιον*, τὸν *Οιδίποδα*, τὰς δύο *Ἰφιγενείας*, τὸν *Ὀρφέα*, τὴν *Ἀρμίδην*....

— Φθάνει! φθάνει! Τί διάβολο! Τόσον μνημονικὸν ἔχετε; Σεῖς εἴσθε σοφός. Τραγώδησατε λοιπόν ἐκ τοῦ *Οιδίποδος* τοῦ *Σακκίην* τὸ *Εἶθε mi'a prodigiu*.

— Εὐχαρίστως.

— Ἦμπορεῖς νὰ τὸν συνοδεύσῃς μὲ τὸ βιολίον σου, Μιχαήλ;

— Ἀκούς ἐμεῖ! Δὲν ἤξεύρω μόνον εἰς ποῖον τόνον εἶνε γραμμῆνον τὸ ἄσμα.

— Εἰς mi bemol. Νὰ τραγώδησῃ τὸ *recitativo*;

— Ναί, ἄς ἴδωμεν.

Ὁ Μιχαήλ μοι ἔδωκε τὸν ἦχον εἰς mi bemol καὶ ἤρχισα.

Οἱ συνοποψήφιοι παρατήρουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον μὲ ὄφρος ἐλεεινόν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐξετύλισσον τὴν ὠραίαν ἐκείνην μελωδίαν. Ἦφαινετο δὲ ὡσεὶ ἀνομολογοῦντες ὅτι ἐν παραβολῇ πρὸς τὸ ἄσμα μου, ὅστις βεβαίως δὲν ἤμην οὔτε *Pischuk* οὔτε *Lal-lache*, αὐτοὶ εἶχον τραγώδησῃ ὅχι πλεόν ὡς βοσκοί, ἀλλ' ὡς βόες. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔλαβον τὸν διορισμὸν μου, εἶχον νικήσει τοὺς ἄλλους καὶ αὐτὸν τὸν ψάλτην τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου. Ἦ ὑπηρεσία μου ἐμελλε ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως καὶ εἶχον πενήκοντα φράγκων μνησίων μισθόν.

Ἰδοὺ με λοιπόν, ἕως οὗ κατορθώσω νὰ γείνω καλὸς μουσουργός, ἀποτελῶ μέρος τοῦ χοροῦ εἰς θεάτρον δευτέρας τάξεως! ἐλεεινός καὶ ἀξιοδάκρυτος!

Ἄλλ' οὐδέποτε ἔρχεται μόνη ἡ εὐτυχία. Μόλις εἶχον διορισθῆ μοι ἔστειλεν ὁ θεὸς δύο μαθητάς, συνήντησα δὲ καὶ νεαρόν τινα σπουδαστὴν τοῦ Φαρμακευτικοῦ Σχολείου καὶ συμπολίτην μου ὀνόματι Ἀντώνιον Χαροβονέλ. Ἦχε σκοπὸν ν' ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν λεγομένην Λατινικὴν Συνοικίαν διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ μαθήματα χημείας, ἤθελε δὲ, ὡς καὶ ἐγὼ, νὰ ἐπιδοθῆ διὰ λόγους εὐνοήτους εἰς ἠρωϊκὴν οἰκονομίαν. Μόλις ἐλογαρίασαμεν καὶ οἱ δύο τὴν περιουσίαν μας καὶ ἀμέσως ἐνὶ στόματι, παρωδοθόντες τοὺς λόγους τοῦ Βάλτερ ἐν τῷ *Βίω ἐνός χιτροπαικτου*, ἀνεκράξαμεν. «Ἄ! δὲν ἔχεις χρήματα; λοιπόν, φίλε μου, πρέπει νὰ συνεταιρισθώμεν». Ἐνοικιάσαμεν δύο μικρὰ δωμάτια ἐν τῇ ἐδῶ Λαάρπ. Ὁ Ἀντώνιος, ὡς ἔχων πλεῖον τοῦ χειρισμοῦ τῶν πυραύλων καὶ τῶν φυσητήρων, διαρίσθη ἀρχιμάγειρος τῆς Ἑταιρίας, ἐγὼ δὲ ἔλαβον τὴν θέσιν

τοῦ παραμαγείρου. Καθ' ἐκάστην πρωΐαν ἐπορευόμεθα εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ τὰ ὀφώνια, τὰ ὅποια ἐγὼ χωρὶς νὰ λαμβάνω τὸν κόπον ν' ἀποκρύπτω ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν διαβαινόντων γενναίως ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖράς μου. Ἐνθυμούμαι ὅτι ἡμέραν τινὰ ἐμαλώσαμεν ἕνεκα τούτου μὲ τὸν Ἀντώνιον. Ὁ φαρμακευτικὴ ἀξιοπρέπεια! Ἐζήσαμεν τοιοῦτοτρόπως ὡς πρίγγι-πες... ἐξόριστοι, καταβάλλοντες ἕκαστος τριάκοντα φράγκα κατὰ μῆνα. Ἄφ' οὔτου ἤμην ἐν Παρισίους οὐδέποτε εἶχον ζῆσει ἀνετώτερον. Τότε ἠδυνήθην κατὰ πρώτον νὰ ἐξοδεύω καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν διαφόρων φαντασιοπληξίων μου. Πιγόσασα ἐν περίφημον κλειδοκύμβαλον, εἰκόνας μουσουργῶν διὰ τὸ δωμάτιόν μου, τοὺς ἔρωτας τῶν Ἀγγέλων τοῦ Μούρ. Ἄφ' ἑτέρου ὁ Ἀντώνιος, ὅστις ἦτο ἐπιτήδειος ὅσον ὁ πιθηκος (ἀτυχῆς παρομοίωσις, διότι οἱ πιθηκοὶ εἶνε μόνον εἰς τὸ καταστρέφειν ἐπιτήδειοι), κατεσκεύαζεν ὅταν εἶχε καιρὸν πλῆθος μικρῶν εὐχαρίστον καὶ ὀφελίμων σκευῶν. Κατεσκεύασε ξύλινα πέδιλα διὰ τὴν βροχὴν, ἐψάρευεν εἰς Μονροῦζ διὰ νὰ διακόψῃ ὀλίγον τὴν μονοτονίαν τῆς τραπέζης μας. Τὸ περιεργον εἶνε ὅτι ἂν καὶ καθ' ἐκάστην ἑσπέραν ἔλειπον εἰς τὸ θέατρον ὁ Ἀντώνιος ἠγνῶει καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς συνοικησεῶς μας ὅτι *ἔσχομεν τὸ ἀθύρημα ν' ἀναθῶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς*. Ἐγὼ δὲν τῷ εἶπον τίποτε διότι ἠσχυρόμην νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἤμην ἀπόλυτος ἠθοποιὸς ἐκ τοῦ χοροῦ. Τῷ ἔλεγον ὅτι ἐπορευόμην νὰ διδάξω μουσικὴν εἰς ἀπομακρυσμένην τινα συνοικίαν τῶν Παρισίων ἀλαζονεῖα ἀνταξία τῆς ἰδίας μου! Δὲν ἦτο ὅμως μόνον παιδαγωγικὴ ἀλαζονεῖα, ἥτις μ' ἔκαμνε νὰ μὴ λέγω εἰς τὸν Ἀντώνιον ὅτι τραγώδῳ εἰς τὸ θέατρον. Μὲ ὄλην τὴν σκληρότητα τῶν γονέων καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν, εἰς ἣν μὲ εἶχον ἀφήσει, δὲν ἐπεθύμουν νὰ τοὺς πικράνω. Ὅπως ὁ Ἀντώνιος οὕτω καὶ ἐκείνοι μετὰ ἑπτὰ μόνον ἢ ὀκτὼ ἔτη τὸ ἐμαθον, ὅτε πλεόν δὲν ἀνῆκον εἰς τὸ θέατρον, ἀναγινώσκοντες εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰς περὶ ἐμοῦ βιογραφικὰς σημειώσεις.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Écrire comme un Ange.

Ἡ γαλλικὴ φράσις γράφειν ὡς Ἀγγελος (écrire comme un Ange), προέκυψεν ἐκ τῆς ἐξῆς περιστάσεως. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Φραγκίσκου τοῦ Α' (ἦτο μετὰξὺ τοῦ 1515 καὶ τοῦ 1547), ἤλθε καὶ ἀπεκατέστη εἰς τὴν Γαλλίαν Ἕλληνας τινὲς προσφυζέ καλούμενος Ἀγγελοὶ Βεργίκοι. Ἦτο δὲ ὁ Ἕλληνας οὗτος θαυμαστικὸς καλλιγράφος ἢ γραφεὴ αὐτοῦ ἐθαυμάσθη παρ' ὅλων.

1. Μοι ἐτοίχισαν ἑκατὸν δέκα φράγκα. Δὲν ἐκμίσθωσα, ἐπεθύμουν ὅμως νὰ ἔγω ἐν κύμβαλον διὰ νὰ διασκεδάσω ἐνίοτε. Ἄλλως τε μοι ἀρέσκει νὰ μὲ περιστοιχίζωσι μουσικὰ ὄργανα καὶ ἂν ἤμην πλοῦσιος ὅτι εἶχον πάντοτε περὶ μου, ἐργαζόμενος, ἐν μέγα κύμβαλον μὲ οὐράν, δύο ἢ τρεῖς ἄρπας Ἐραρδικὰς καὶ συλλογὴν βιολίων τοῦ Στραδιβαρίου.

τῶν Γάλλων λογίων, ἡ φήμη αὐτοῦ κατέστη εὐρωπαϊκὴ, καὶ ἐθεωρεῖτο εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ὁ ἀριστος μετὰξὺ τῶν συγχρόνων του. Ὁ περίφημος Ἀγγελοὶ καλλιγράφος Ἐρρίκος Στέφενος συγκαταριθμεῖτο μετὰξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἑλληνος καλλιγράφου. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγγέλου κατήντησε μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐκφράζῃ τὴν ἰδέαν τῆς καλλιγραφικῆς τελειότητος, καὶ ἐνεύθεν προέκυψεν ἡ ἀνωτέρω γαλλικὴ φράσις, ἥτις λέγεται ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὑφ' ἣν καὶ τὸ *ζωγραφίζειν* ὡς *Ραφαήλος* ἢ ὡς *Μιχαήλ Ἀγγελοῦ*. Ὁ λόγιος Κερκυραῖος Νικάνδρος Νούκιος ἀναφέρει ἐν τῇ περιηγήσει του περὶ τούτου τοῦ Βεργικίου, ὅς τις ἦτο σύγχρονος, καὶ τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ἐν Παρισίους. Κατὰ τὸν Νούκιον, ὁ Βεργίκιος ἦτο Κρήσιος. Ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος Α' διώρισεν αὐτὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν φυλαττομένων Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐπὶ ἄδρῳ ἐναυσίῳ μισθῷ. Ὁ Βεργίκιος ἦτο οὐ μόνον καλλιγράφος ἀριστος, ἀλλὰ καὶ φιλολόγος. Ἀντέγραψέ τινα τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ τῆς κακῆς χρήσεως βλαφθέντων Ἑλληνικῶν χειρογράφων, προσάπεικτεσε νέα καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Φραγκίσκον Α' τὸν εὐγενῆ ζῆλον νὰ παραδώσῃ πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν τύπον ἢ εἰς τὴν χαλκογραφίαν. Εἰς τὸν Βεργίκιον ὀφείλεται ἡ πρώτη διὰ τοῦ τύπου διάδοσις τῶν Ἑλληνικῶν, τῶν Λατινικῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων ἐν Γαλλίᾳ, καὶ αὐτὸς ἐσχεδιαγράψασαν ἐκεῖ ἐπιτυχέστατα τὰ πρώτα τυπογραφικὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.

ΕΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΤΟΥ ΓΕΡΟ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης εἰς Δερβενάκι (1822), διηγείται πού ὁ γραμματεὺς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη Μ. Οἰκονόμου, ἤλθε παρ' ἡμῶν, ἐν τῇ σκοπιᾷ ἐδρισκομένων, μείραξ τις ποιμῆν, λεροφορεμένος καὶ ζωηρός. Ἄοπλος δὲ ἂν ἴστατο μετὰ τὴν μακρὰν μαγικούραν του καὶ μετὰ περιεργείας καὶ θαυμασμοῦ ἔβλεπε τὸν γινόμενον παραπάνω πόλεμον.—Τί στέκεσαι καὶ βλέπεις καὶ δὲν πᾶς καὶ σὺ νὰ πολεμήσῃς βρᾶ Ἑλληνα, εἶπεν αὐτῷ ζωηρῶς ὁ Κολοκοτρώνης.—Δὲν ἔχω ἄρματα, Καπετάνε.—Βρεῖς τὴν μαγικούραν σου ἄρμα εἶν' αἰαυτή! νὰ! πῆγαινε νὰ σκοτώσῃς κῆναν παλητότουρον μ' αὐτὴν, νὰ πάρῃς τ' ἄρματα του ν' ἄρματωθῇς καὶ τὰ βουχά του νάντυθῇς. Ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ ὁ νεαρὸς ποιμῆν ἀνεμίχθη μετὰξὺ τῶν πολεμούντων. Τὸ δὲ ἐσπέρας, ὁ αὐτὸς, ἀλλὰ μετρημισμένος καὶ ἔνοπλος, ἐλθὼν ἕστη πρὸ τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπίδεικτικῶς.—Τίς εἶσαι βρᾶ Ἑλληνα; τῷ λέγει ὁ Κολοκοτρώνης.—Δὲν μὲ γνωρίζεις, Καπετάνε; Ἐγὼ εἶμαι πού μ' ἔστειλες τὸ μεσημέρι νὰ πολεμήσω μετὰ τὴν μαγικούραν, καὶ μετὰ τὴν εὐχή σου ἔκαμα ὅπως μοῦ εἶπες.

Ὁ γηραιὸς στρατάρχης τὸν ἐπῆνεσε, διὰ τοῦ

παραδείγματος δὲ τούτου ἐνεθάρρυνε καὶ τοὺς λοιποὺς στρατιώτας.

ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΔΙΣΤΙΧΟΝ

Σὺ μὲς ἐστάθαις γραφτὸ «πάντα νὰ πολιοῦμε,
πάντα νὰ σκοτονοῦμαστε, καὶ στὴ σιλαβὴ νὰ ζοῦμε.»

ΜΑΡΙΝΟΣ ΧΑΡΒΟΥΡΗΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Κ. Σάου.

Περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἢ μεγαλοεργὸς τῆς Ἀρκτου Σεμίραμις, ἢ Αἰκατερίνη δευτέρα, εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν ἀνεγέρσεως μεγάλου ἀνδριάντος Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἐν Πετρούπολει. Τὸ ἔργον ἀνετέθη εἰς τὸν περίφημον Γάλλον ἀνδριαντοποιὸν Φαλκονέτον, ὅστις ἐσχέδιασε τὸν αὐτοκράτορα ἔφιππον καὶ καταπατοῦντα ἔφιν, ζητοῦντα νὰ κωλύσῃ τὴν πρόδόν του. Ἡ ἐπίνοια τοῦ Φαλκονέτου ἐπευφημήθη παρ' ὅλης τῆς αὐλῆς καὶ τὸ σῶμα τῶν μηχανικῶν διετάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Μπέτζη νὰ προτείνῃ τὰ σχέδια τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς, εἰς ἣν ἐμελλε νὰ χυθῇ ὁ ἀνδριάς, κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ.

Διέτριβε τότε ἐν Πετρούπολει ὁ Μαρίνος Χαρβούρης, Ἕλληνας ἐξ Ἀργουστολίου τῆς Κεφαλληνίας, ὅστις δεξιωθείς τῇ συστάσει τῶν μέγα ἰσχυρῶν παρὰ τῇ αὐτῇ τῆς Αἰκατερίνης συμπατριωτῶν του Μελισσηνῶν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας, ὠνομάσθη ἀντισυνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ. Μεταξὺ ἄλλων ἐπαρουσίασε καὶ οὗτος τὸ ἐκζητούμενον σχέδιον, ὅπερ καὶ ἐνεκρίθη, εἰ καὶ ὁ φλόγος τῶν ἀποτυχόντων συναδέλφων του ἔψεγεν αὐτὸ ὡς παράτολμον καὶ μὴ διαρκές. Ὁ Φαλκονέτος εἶχε τὰ πάντα τελειώσει διὰ τὴν φιλαχθῆ ὄμως ἢ φυσικὴ ἁρμονία μεταξὺ τοῦ ἀνδριάντος, τοῦ βάρου καὶ πρὸ πάντων τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἀνηγείρετο τὸ μνημεῖον, ἔλεγεν ὅτι πάντα ἀπαρτίζοντα ἐν συνόλῳ αὐτὸ ἔφειλον νὰ καταδεικνύωσι τὴν ἀξίαν τοῦ ἥρωος ὅθεν καὶ δὲν παραδέχετο νὰ θέσῃ τὸν ἀνδριάντα ἐπὶ συνήθους βάρου, ἀλλ' ἐζήτει νὰ κατασκευασθῇ ὡς τοιοῦτον δυσανάβατος καὶ βραχυδῆς λόφος. Πολλὰ δὲ περὶ τούτου ἐγένοντο προτάσεις πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἀλλ' οὐδεμία νύχαρίσκει τὸν Φαλκονέτον, ὅστις ἐπὶ τέλους ἀπερῆσεν νὰ κατασκευάσῃ τὸ βῆθρον μὲ διαφόρους ὀγκώδεις λίθους συναρμοζομένους διὰ σιδήρου καὶ ὀρειχάλκου.

Ἄλλ' ὁ Χαρβούρης ἀντέτεινεν εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ περιφανοῦς ἀνδριαντοποιοῦ, ἀπαδεικνύων ὅτι ἕνεκα τοῦ ὕψους τοῦ κλίματος τὰ συνδέοντα μέταλλα ἤθελον ὀξειδωθῆ καὶ τὸ βῆθρον ἀποσυντεθῆ ἔπειδὴ ἕμω; ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος πᾶσα ἄλλη θεραπεία ἐνεκρίθη, μ' ὅλας τὰς ἀντιρήσεις τοῦ Μαρίνου, ἢ πρότασις τοῦ Φαλκονέτου. Ὁ Ἕλληνας μηχανικὸς δυσφορῶν ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ μελετωμένου, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ἐντὸς μῆος λίμνης εὐρίσκειτο ὀγκώδης μονόλιθος ὑπερβαίνων

κατὰ τὸ μέγεθος τὸ σχεδιασθὲν βῆθρον καὶ ἀνγνωρίσας τούτον ὡς καταλληλίστον, πρότεινε τὴν μετακόμισίν του ἄλλ' ἢ πρότασις του δὲν ἔτυγεν αἰσίας ἀκροάσεως, καὶ διὰ τὸ ὀγκώδες τοῦ γρανίτου, κειωμένου δεκαπέντε πόδας ἐντὸς τοῦ τελματώδους ἐδάφους, καὶ διὰ τὸ ἀπίστευτον τῆς μεταφορᾶς. Ὁ Φαλκονέτος ὅμως θαρρῶν εἰς τὸν Μαρίνον πρῶτον τὴν Αἰκατερίνην νὰ ποιήσῃ τὴν ἀπόπειραν. Ὅθεν ἀνετέθη εἰς τὸν Ἕλληνα μηχανικὸν ἢ μετακόμισις τοῦ τεραστίου ἐκείνου ἔγκου. Ὁ Χαρβούρης κατασκευάσας ἰδίαις μηχαναῖς κατόρθωσε μετὰ πολλὰς δυσχερείας, ἃς ὑπερνίκησεν ἀπίστευτος ἐπιμονή, νὰ ἐκχώσῃ καὶ μεταφέρῃ τὸν γρανίτην εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Πετρούπολεως, τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1769, πρὸς μεγίστην ἐκπληξιν τῆς παρασταθείσης εἰς τὸ θέαμα αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ θάμβος ἀδιήγητον τῶν συνεπισημόνων. Ἐβδομήκοντα χιλιάδες βουβλίων ἐδαπανήθησαν εἰς μεταφορὰν τοῦ τεραστίου ἐκείνου βράχου, ζυγίζαντος τρία ἑκατομμύρια λιτρῶν.

Ὁ Μαρίνος ἐφημίσθη διὰ τὸ τεράστιον τοῦτο κατόρθωμα καὶ ὕλην τὴν Εὐρώπην, ἐπισύρας τὰ ἐγκώμια τῶν τότε σοφῶν. Ὁ διάσημος Ἰταλὸς Φραγκίσκος Μολίτζιας, διηγούμενος τὴν τολμηρὰν μηχανικὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Ἕλληνος ἐπιλέγει: «Αἱ ὑπερνικηθεῖσαι δυσκολαὶ τιμῶσι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Μόνη ἢ φύσις γεννᾷ ἕνα μηχανικὸν, καθὼς γεννᾷ ἕνα αὐτοκράτορα, ἕνα στρατηγόν, ἕνα φιλόσοφον.»

ΛΑΗΘΕΙΑΙ

Οὔτε παρὰ νεκροῦ ὀμιλίαν, οὔτε παρὰ φιλαργύρου χάριν δεῖ ἐπιζητεῖν.

Γλώσσα βλάσφημος διανοίας κακῆς ἔλεγχος.

Ἡ χάρις, ὡσπερ ἡ σελήνη, δταν τελεία γένηται, τότε καλὴ φαίνεται. (Ηλιοστάσιος).

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΠΝΩΣΕΙΣ

Εἰς τὰ μεταξὺ ἢ ἐξ ἐρίου ὑπόμνημα ἀναγνωρίζονται αἱ ἴνες τοῦ βάμβακος ὅπταν ἐμβαπτισθῶσι ταῦτα εἰς ἀραιὰν διάλυσιν χρωμικοῦ ὀξέος· ὁ μὲν βάμβαξ μένει λευκός, αἱ δὲ λοιπαὶ ἴνες γίνονται κίτριναί.

1. Ὁ Μαρίνος Χαρβούρης, ἀδελφὸς τοῦ πάππου τοῦ ἐν Ἀθήναις διαμένοντος ἀξιολόγου κ. Λεωνίδα Χαρβούρη, συμβούλου τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ἐγεννήθη παρὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ III' αἰῶνος ἐν Ἀργουστολίῳ. Ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ ἀκαλοῦθαι μετέβη εἰς Ἰωνσίαν, τῇ συνδρομῇ δὲ τοῦ τὰ μέγιστα τότε ἰσχυροῦς Ἑπτανήσου στρατηγοῦ Μελισσηνοῦ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐφυίας, ἐπέτυγεν ἐντὸς μικροῦ ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τὰς μεγάλαις τέρας θέσεις, καθὼς παρὰ τῆς γενναϊοφρονος Αἰκατερίνης τὸν βασιμὸν ἀντισυνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ. Βιογραφίαν τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου Ἕλληνος καὶ τῶν ἀξίων αὐτοῦ ἀδελφῶν Ἰωάννου Βαπτιστοῦ καὶ Μάρκου ὅα δημοσίευση προσεχῶς ἢ Ἐστία. Σ. τ. Δ.

ΛΟΘΗΚΗ.—ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΚΕΡΤΗΣΙΑΣ, ὡς καὶ ΜΑΡΙΝΟΥ, Π.